

SITURI ALE FINALULUI EPOCII CUPRULUI DIN CÂMPIA DE VEST*

Victor Sava**

Cuvinte cheie: *epoca cuprului, Câmpia de Vest, cultura Baden, cultura Coțofeni.*

Keywords: *late copper age, Western Romanian Plain, Baden culture, Coțofeni culture.*

Arealul luat în considerare, Câmpia de Vest a României, reprezintă zona de contact a două importante culturi de la finalul epocii cuprului, cultura Baden și cultura Coțofeni. Principalele obiective urmărite de-a lungul studiului sunt: punctarea stadiului actual al cercetărilor, repertorierea siturilor și analizarea relațiilor intra și inter culturale, în vederea stabilirii punctelor de plecare ale unor viitoare studii.

Câmpia de Vest corespunde laturii estice a câmpiei joase a Tisei, făcând parte din vasta câmpie a Dunării de mijloc. Limita sa nordică se oprește la masivele Oaș și Gutâi, iar în sud ajunge până la granița cu Serbia. Către vest este mărginită de granița României cu Ungaria și cu Iugoslavia, iar în est intră în contact cu Dealurile Vestice, pătrunzând în unele locuri, sub formă de „golfuri”, până la marginea Carpaților Occidentali¹.

Existența unor descoperiri Baden localizate pe boturi de deal, precum Bulci, Cladova, Cubulcut, Tășad și în peșteri, Șuncuiș, Subpiatră, a determinat includerea în analiza de mai jos și a siturilor amplasate în golfurile formate de câmpie sau în imediata lor apropiere. Ținând cont de acestea, putem considera zona submontană ca fiind predispusă influențelor reciproce.

Orizontul cronologic format din culturile Cernavodă III-Boleráz, Baden și Coțofeni a intrat în istoriografia română sub diferite denumiri, precum „perioadă de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului”², „finalul eneoliticului”³ sau „începutul epocii bronzului”⁴. În

vederea racordării la terminologia țărilor vecine, în special Serbia și Ungaria, am optat pentru termenul de finalul epocii cuprului.

1. Paleoclimatul

După cum bine se știe, habitatul nu a fost întotdeauna așa cum îl vedem azi, el aflându-se într-o continuă evoluție. Toată preistoria a stat sub „imperiu” mediului înconjurător, omul încercând să se adapteze permanent la cerințele naturii. Din punct de vedere climateric perioada analizată, se încadrează între sfârșitul Atlanticului și începutul Sub-Borealului.

Atlanticul este denumit optimul climateric al Holocenului, fiind caracterizat printr-o climă ploioasă, dar caldă, linia directoare a acestei perioade fiind una de echilibru. Acest tip de climat a determinat „migrația” spre centrul și estul Europei a speciilor mediteraneene și submediteraneene. În această perioadă se consideră că au apărut pe teritoriul Ungariei unele specii precum vița de vie, iederă și stejarul de piatră⁵. Zonele joase devin din ce în ce mai populate cu foioase (ulm, stejar și tei), în detrimentul pădurilor de pin. În regiunile înalte pădurile de fag, carpen și molid încep să se răspândească relativ rapid⁶. Zonele mai înalte erau acoperite în special de stejari, de tipul *cerris* sau *pubescens*, uneori în mixtură cu fagul și carpenul. Pentru vegetația corespunzătoare spațiilor deschise, se răspândește mai multe tipuri de plante exoterme, ponderea cea mai mare având-o gramineele⁷. Cercetările palinologice au demonstrat că spre sfârșitul Atlanticului își face apariția, în estul Europei, alunul. Faptul acesta este deosebit de important pentru investigațiile, privind climatul, alunul fiind specific climei de tip mediteranean și submediteranean⁸.

* Articolul reprezintă lucrarea de licență susținută la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Doresc să mulțumesc Dr. Florin Gogâltan, coordonatorul lucrării, pentru ajutorul acordat.

** Complexul Muzeal Arad, Piața Enescu, nr. 1, 310131 Arad, e-mail: sava_vic@yahoo.com.

¹ Roșu 1973, 104.

² Berciu 1960, 36, 71; Berciu 1966, 131-139; Roman 1976, 77; Roman-Németi 1978, 58-62; Mantu 1995, 217, 221-223; Gumă 1997, 17; Mantu 1998, 168-169.

³ Vulpe 1974, 248-249; Ursulescu 1998, 54-57; Gogâltan 1999, 14; Ciugudean 2000, 15.

⁴ Vulpe 1997, 42-46.

⁵ Járαι-Komlódi 1968, 199-225.

⁶ Sălceanu 2004, 27.

⁷ Járαι-Komlódi 1987, 43; Cârciuamaru 1996, 98.

⁸ Járαι-Komlódi 1987, 44; Cârciuamaru 1996, 98.

Deteriorarea climaterică specifică Sub-Borealului se răsfrânge drastic asupra vegetației. Răcirea climei poate fi dovedită prin dispariția stejarului de piatră și a viței de vie sălbatice din secvențele palinice. Tipul de climă specific Sub-Borealului se manifestă prin favorizarea speciilor de plante caracteristice spațiilor închise și răspândirea arborilor, care în Atlantic preferau zonele muntoase. Centrul și estul Europei suferă o rapidă extindere a speciilor de fag, brad, carpen și molid, pădurile răspândindu-se până la marginea Câmpiei Panonice. Asocierea tipică, de arbori este cea alcătuită din diferite specii de stejar, precum și cea dintre carpen și fag⁹. Sub influența climatului rece zăvoaiele de salcie și de frasin, pădurile de stejar, frasin, ulm și vegetația de mlaștină, ajung la maxima lor răspândire. Sub aceste influențe vegetația mică, ce însoțește aceste tipuri de păduri își face și ea apariția, răspândindu-se diverse tipuri de plante, lăcrimioara, ghimbir sălbatic sau mierea ursului¹⁰.

Putem observa că, și din punct de vedere al speciilor de animale, în această perioadă se produce o extindere din zona mediteraneană și submediteraneană. Astfel speciile care preferă zonele deschise scad, ajungând până la 30 %, răspândindu-se din ce în ce mai mult speciile, care preferă spațiile închise¹¹.

Temperaturile medii, ale Atlanticului, coincid optimului climateric, media lunii iulie ajungând la +25 ° C, cea a lunii ianuarie la +5 ° C, iar temperaturile medii anuale în jurul a +16° C. Odată cu răcirea climaterică, specifică Sub-Borealului, temperaturile medii încep să scadă. Astfel temperatura medie a lunii iulie se desfășoară între +15 ° C și +16, 5 ° C¹².

Atlanticul este supus unor influențe tropicale, masele de aer polare retrăgându-se înspre nord. Odată cu apariția influențelor Sub-Borealului, masele de aer polare coboară pe altitudine, împingându-le pe cele tropicale înspre sud, acest fenomen reflectându-se printr-o răcire a aerului în toată Europa¹³.

2. Cronologie

Neustupný, primul cercetător care ridică cronologia absolută a culturii Baden între 3400 și 2900 î. Hr.¹⁴, corelează ultima fază a culturii

Baden din Serbia, (Kostolač), cu Tesalicul timpuriu I, iar în Bulgaria cu Ezero¹⁵.

Până la apariția monografiei culturii Coțofeni, marea majoritate a cercetătorilor încadrau orizontul Baden/Coțofeni între culturile Petrești sau Sălcuța și Wietenberg¹⁶. În urma săpăturii de la Băile Herculane „Peștera Hoților”, cronologia relativă a finalului epocii cuprului suportă unele modificări majore. P. Roman, după surprinderea unui orizont de „toarte pastilate” ce precede un nivel Coțofeni I¹⁷, a ajuns la succesiunea cronologică: „toarte pastilate” – Coțofeni Ia¹⁸. Câțiva ani mai târziu, același autor, subliniază succesiunea cronologică, rămasă și astăzi în picioare, Cernavodă III-Boleráz – Baden/Coțofeni, totodată propune contemporaneitatea Cernavodă III-Boleráz târzie/Baden/Coțofeni¹⁹.

Succesiunea propusă de către I. Paul, este oarecum tributară noilor cercetări, acesta propunând interpunerea între cultura Petrești și Coțofeni orizontul „toarte pastilate”, considerând totodată o contemporaneitate între Bodrogkeresztúr/Decea Mureșului /Coțofeni I²⁰. Tot în contextul anilor '90 S. A. Luca propune succesiunea cronologică Bodrogkeresztúr – „toarte pastilate” – Baden/Coțofeni²¹, susținând pentru Transilvania, Banat, Crișana și Oltenia succesiunea „toarte pastilate” – Cernavodă III²².

Tasić analizând epoca cuprului din estul Serbiei introduce cele trei culturi în finalul Encoliticului mijlociu, prima fază a culturii Baden devansând cronologic cultura Coțofeni. Astfel N. Tasić sincronizează faza I a culturii Coțofeni din Oltenia și estul Iugoslaviei cu Baden I-III din Voievodina. Pentru Oltenia autorul stabilește următoarea secvență cronologică: Sălcuța I-III – Sălcuța IV – Herculane II-III – Celei – Cernavodă III – Coțofeni I, pentru estul Iugoslaviei Bubanj-Sălcuța I – Bubanj-Sălcuța II – ? – Coțofeni (Donje Butorke) – Coțofeni-Kostolač – Kostolač, iar pentru Voievodina Tiszapolgar I – Bodrogkeresztúr I – Hunjadi-Vajska II – Cernavodă III-Boleráz – Baden I – II – III – Kostolač I – II – Vučedol²³. Tot în acest context Tasić introduce conceptul de fază Coțofeni-

⁹ Járαι-Komlódi 1987, 45.

¹⁰ Járαι-Komlódi 1987, 45.

¹¹ Füköh 1987, 50, 51.

¹² Kordos 1977, fig. 2.

¹³ Magny 1982, 49-50.

¹⁴ Neustupný 1973, 317-352.

¹⁵ Neustupný 1968, tb. 1.

¹⁶ Berciu 1961, 134.

¹⁷ Roman 1971, 97-101.

¹⁸ Roman 1971, 100-114.

¹⁹ Roman 1981, 34-35.

²⁰ Paul 1992, tb. 2.

²¹ Luca 1999, 47.

²² Luca 1999, tb. 1.

²³ Tasić 1981, 20-24.

Kostolač, care se bazează pe elementele de influență reciprocă a celor două culturi²⁴.

Într-un studiu dedicat cronologiei culturii Baden, Petrasch realizează pentru regiunea Tisei următoarea secvență cronologică: Bodrogkeresztúr A – Bodrogkeresztúr B – Hunyadihalom – Boleráz – Baden clasic timpuriu²⁵.

O secvență cronologică aproximativ completă apare la P. Raczky. Secvența analizată pentru Transilvania propune următoarea succesiune: Prototiszapolgár – Petrești – Tiszapolgár – Bodrogkeresztúr A – Pecica (nivelele inferioare) – Cheile Turzii – Cernavodă III – Jamnaja – Coțofeni²⁶.

Nikolova consideră faza I Coțofeni și Baden II-III ca făcând parte din EB IB. Autoarea consideră că grupurile Celei și Orlea, faza I a culturii Coțofeni și Cernavodă III (posibil) sunt sincrone cu Baden târziu. Toate acestea sunt sincronizate cu Yunatsite I târzie/Ezero I târzie/Sitogroi IV târzie/Dikili Tash IIIA/Pernik I târzie/Ostrikovac Ia din sudul Balcanilor²⁷. Stabilind contemporaneitatea Baden II-IV cu EB I din sudul Balcanilor, tinde să demonstreze contemporaneitatea EB I cu faza târzie a fenomenului Cernavodă III-Boleráz²⁸. Astfel secvența cronologică la care ajunge este: Troia I/Ezero 10/Yunatsite 14/Dubene II B1/Sitagroi Val/Kostolač/Coțofeni II²⁹.

H. Ciugudean, în urma analizei materialului ceramic din așezările Coțofeni I de la Vințu de Jos „Sibișeni”, Micești „Valea Luncii” sau Vinerea „Tăbărăște”, sugerează contemporaneitatea Cernavodă III-Boleráz/Baden I/Coțofeni I³⁰. Ciugudean argumenta cele de mai sus prin existența unor aporturi ceramice Cernavodă III-Boleráz la repertoriul Coțofeni I și prin faptul că aria de răspândire a complexului Cernavodă III-Boleráz „ocolește clar” aria de răspândire a fazei Coțofeni I³¹.

În privința relației cronologice dintre culturile Baden și Coțofeni, P. Roman sincronizează faza Baden B-D cu Coțofeni I-II³², ulterior H. Ciugudean presupune sincronizarea Baden C cu Coțofeni II³³.

Faza Boleráz, implicit și Cernavodă III, din punct de vedere al cronologiei absolute, reprezintă un orizont situat între 3640-3370 î. Hr. Începutul perioadei Badenului clasic se conturează în jurul datei de 3360 î. Hr. și durează până în jurul lui 2930 î. Hr.³⁴.

Primele probe¹⁴C, privind cultura Coțofeni au fost cele de la Băile Herculane „Peștera Hoților”. Potrivit celor 4 probe sfârșitul fazei II se situează undeva în jurul datei de 2400 î. Hr., proba 6 și 7 au aceeași valoare 2470 ± 50 î. Hr. (c. 3500 î.Hr.), proba 8 este calculată la 2300 ± 60 î. Hr. (c. 3200-3100 B.C.), iar proba 10 la 4360 ± 60 î. Hr. (c. 3400-3000 B.C.)³⁵.

Ulterior au fost prelevate alte 3 probe de la Ostrovu Corbului³⁶ (faza II-III), între 2600-2300 î. Hr. Pentru situl de la Poiana Ampoiului „Ostrovu Corbului” au fost recoltate 5 probe, 3 dintre ele fiind trimise la prelucrare în Zürich, iar celelalte două la Berlin³⁷. Conform acestora, faza III a culturii Coțofeni se desfășoară între 2900 B.C. și 2800 î. Hr.

3. Cultura Cernavodă III-Boleráz

Descoperirile culturii Cernavodă III-Boleráz se leagă de numele a doar doi arheologi, P. Roman³⁸, care publică materialul din colecția Complexului Muzeal Arad și J. Némethi³⁹, care-și leagă numele de siturile din jurul Careiului.

Având în vedere numărul redus de situri și caracterul precar al cercetărilor, nu considerăm necesară o clasificare a siturilor.

Dintre cele patru situri cercetate, prin săpături, doar la Carei „Drumul Căminului”, Cămin „Malul Înalt” și Pișcolt „Cărămidărie S.M.A” au fost descoperite complexe domestice. Imaginea cea mai complexă, provine, în urma săpăturii de salvare de la Carei, unde au fost identificate o serie de complexe arheologice. Groapa nr. 1, de formă ovală, cu diametrul maxim de 0,90 m și adâncimea de 1,5 m, groapa nr. 2, de dimensiuni mai mici, are diametrul de 0,50 m și adâncimea de 0,25 m, groapa nr. 3 are diametrul maxim de 1,90 m și adâncimea de 1,7 m, iar groapa nr. 4, cu diametrul de 2,20 x 1,40 m și o adâncime de 1,65 m. Primele trei gropi au fost săpate în vederea depozitării resturilor menajere, iar ultima, inițial săpată pentru scos lutul, mai târziu transformată în groapă menajeră.

²⁴ Tasić 1981, 23.

²⁵ Petrasch 1984, fig. 7.

²⁶ Raczky 1991, fig. 8.

²⁷ Nikolova 2001, 236, tb. 1.

²⁸ Nikolova 2001, 247.

²⁹ Nikolova 2001, 249.

³⁰ Ciugudean 2000, 52; Luca *et alii* 2005, 14.

³¹ Ciugudean 2000, 53.

³² Roman 1976, 51-54, fig. 8.

³³ Luca *et alii* 2005, 15.

³⁴ Stadler *et alii* 2001, 544, fig. 4.

³⁵ Roman 1976, 67, nota 11.

³⁶ Linick 1979, 186-202.

³⁷ Ciugudean 2000, 57-59.

³⁸ Roman 1976a, 31-40.

³⁹ Némethi 2001, 299-329.

Pe lângă aceste patru gropi, au mai apărut trei vetre, prima, cu diametrul de 0,90 m, cea de-a doua, cu diametrul de 0,90 x 0,70 m, iar a treia are formă circulară și diametrul de 1,05 m⁴⁰. O altă groapă menajeră, cu diametrul de 1,70 m și adâncimea de 1,20 m, a fost documentată la Cămin și o alta, fiind amintită la Pișcolt.

În urma cercetărilor au fost consemnate, ca și descoperiri domestice, doar patru gropi și trei vetre.

Observații stratigrafice, clare, avem la Carei „Drumul Căminului”, unde nivelul de locuire are o grosime de 0,25 m, fiind surprinsă o singură secvență stratigrafică.

Cele 18 situri, ale acestei culturi, sunt așezate pe primele două trepte de înălțime (50-100 și 101-150 m) (fig. V).

4. Cultura Baden

Cercetările pionerat, din a doua decadă a secolului XIX, îi au în prim plan pe F. Römer, care menționează pentru prima dată o descoperire de tip Baden, cea de la Sântandrei, județul Bihor⁴¹, urmat de J. Hampel și de B. Milleker, ambii, publicând material arheologic de la Beba Veche⁴². M. Roska sondează primul sit Baden, de pe teritoriul actual al României, cel de la Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”⁴³.

Lista descoperirilor, de tip Baden se înmulțește începând cu a doua jumătate a secolului XX, odată cu săpăturile de la Oradea „Salca-Ghețarie”⁴⁴, Girișu de Criș „Rături”⁴⁵, Sălacea „Dealul Vida”⁴⁶, Unimăt „Dildoci”⁴⁷, Pișcolt „Nisipărie”⁴⁸, Sânpetru German „Fântâna vacilor”⁴⁹, prin publicarea unor cercetări de suprafață și a unor colecții private, cum ar fi Sântandrei „Podul Moii” și „Hotarul Comunei”⁵⁰, Oradea „Salca-Cărămidărie” și „Cimitirul Rulikivski”⁵¹, Ciumești „Bostănărie” și „Grajdurile C.A.P.”⁵², Sanislău „Curtea fermei C.A.P.”⁵³ sau Carei „Bobald”⁵⁴.

⁴⁰ Némethi 2001, 300-301.

⁴¹ Römer 1866, 16, fig. 27.

⁴² Hampel 1891, 378; Milleker 1897, 16.

⁴³ Roska 1932, 73-80.

⁴⁴ Rusuet *alii* 1962, 159-164; Horedt 1968, 108, n. 31.

⁴⁵ Dumitrașcu 1967, 73-74, pl. I/1-3; Dumitrașcu 1968, 257-264.

⁴⁶ Ordentlich 1967, 147-154.

⁴⁷ Dumitrașcu 1968, 41-46.

⁴⁸ Roman-Némethi 1978, 14-15, 22.

⁴⁹ Dörner 1970, 455, fig. 10/5.

⁵⁰ Dumitrașcu-Tăutu 1968, 1.

⁵¹ Dumitrașcu-Tăutu 1968, 2, nr. 6, 7.

⁵² Zirra 1968, nota 2.

⁵³ Roman-Némethi 1978, 15.

⁵⁴ Roman-Némethi 1978, 18.

La scurt timp după apariția monografiei culturii Coțofeni, a lui P. Roman⁵⁵, apare singurul studiu monografic dedicat culturii Baden din România, autorii repertoriind un număr de 55 de situri⁵⁶.

Deceniile următoare sunt caracterizate prin îmbogățirea repertoriului, ilustrate prin publicarea unor săpături sau cercetări de suprafață. Analizând descoperirile, în funcție de unitățile administrative, putem observa, că în județele Timiș și Arad, cercetarea acestei culturi nu a reprezentat o prioritate, dar totuși putem aminti cercetările de la Parța „Așezarea V”⁵⁷, Timișoara „Freidorf I”⁵⁸, Cikir „Balastiera”⁵⁹ sau Cladova „Dealul Carierei”⁶⁰.

Pentru județele Bihor și Satu Mare situația este mai clară, aici unele situri fiind mai bine cercetate, precum Fegernic⁶¹, Cefa „La Pădure”⁶², Hodoș „Malondomb”⁶³, Voievozi „Lângă fostul C.A.P.”⁶⁴, Oradea „Salca-Fabrica de Bere”⁶⁵, Moftiu Mic „Pescărie A”⁶⁶, Sanislău „Curtea fermei C.A.P.”⁶⁷ sau Acăș „Râțul lui Vereș”⁶⁸.

D. Berciu, întocmind pentru prima oară o hartă a descoperirilor Baden din România, atribuie Câmpia de Vest, acestei culturi⁶⁹. Puțin mai târziu, P. Roman creează o imagi-ne coerentă, din punct de vedere spațial, al celor două culturi vecine, Baden și Coțofeni, atribuind în mod clar, triburilor badenoide zonele joase. Descoperirile estice ale culturi Baden se încadrează într-o zonă predispusă influențelor reciproce⁷⁰. Următorul pas în acest sens, îl face același P. Roman, în cola-borare cu J. Némethi, întocmind monografia culturii Baden⁷¹.

⁵⁵ Roman 1976.

⁵⁶ Roman-Némethi 1978.

⁵⁷ Kalmar-Oprinescu 1986, 199.

⁵⁸ Kalmar 1984, 395, fig. 7/4; Kalmar-Oprinescu 1986, 203; Mare-Toma 1996, 129; Mare-Toma 1997, 68; Luca 2005, 51.

⁵⁹ Pădureanu 1985, 31.

⁶⁰ Boroneanț 1978, 141, pl. 6/2; Boroneanț *et alii* 1983, 20; Barbu *et alii* 1998, 55; Ciugudean 2000, 68; Hügel *et alii* 2004, 97, 99.

⁶¹ Ignat 1981, 121-129.

⁶² Crișan 1994, 24; Crișan 1998, 7-14, pl. III-IV.

⁶³ Bulzan-Ghemiș 1999, 45.

⁶⁴ Săpătură efectuată în 2001, de către C. Ghemiș și V. Sava.

⁶⁵ Bulzan *et alii* 2003, 221.

⁶⁶ Iercoșan 1987, 63-83; Némethi 1987, 104-108, fig. 7-13.

⁶⁷ Iercoșan 1991, 43-60.

⁶⁸ Némethi *et alii* 2001, 19-20.

⁶⁹ Berciu 1960, pl. VIII; Berciu 1961, pl. III.

⁷⁰ Roman 1976, 13, pl. 3/1.

⁷¹ Roman-Némethi 1978, 11-18.

Aria siturilor Baden, din România, este cuprinsă între următoarele extremități: la nord Foieni „Nisipăria Veche”, la est Șuncuiuş „Peștera Igrîța”, la sud Parța „Așezarea V”, iar la vest Beba Veche.

După cum se poate observa (harta XII), avem de-a face cu două zone de concentrare a siturilor. Prima, cea nordică, se încadrează între Crișul Repede și Crasna, unde de altfel se găsește și cea mai mare concentrare de descoperiri. A doua grupă, cea sudică, se concentrează pe valea inferioară a Mureșului. Trebuie menționat că cele două grupări de situri reflectă un stadiu al cercetărilor.

4.1. Descoperiri domestice

4.1. A. Așezări

În analiza de față au fost introduse doar punctele cărora li s-a putut preciza poziționarea pe o anumită formă de relief. Astfel numărul acestora însumează 59 de descoperiri, dintr-un total de 87 (fig. IX), exceptându-le pe cele de la Șuncuiuş „Peștera Igrîța” și peștera de la Subpiatră, care se încadrează într-un alt tip de descoperire.

Clasificarea pe forme de relief⁷²

Așezări situate pe forme de relief joase. În cadrul acestei categorii sunt incluse tera-sele unor râuri, grindurile și dunele de nisip.

1. Așezările de pe terasele râurilor sunt reprezentate printr-un număr de 33 de așezări (54 %). Așezări tipice se găsesc la Carei „Bobald”, Carei „Cozard”, Cehăluț „Ferma C.A.P.”, Dindești „Grădina lui Neagu”, Valea lui Mihai „Grădina lui Iosif Ráthonyi”, Oradea „Salca-Cărămidărie”, Oradea „Salca-Ghețarie” etc.

2. O altă formă de relief, unde au fost amplasate așezări ale acestei culturi este grindul, reprezentat printr-un număr de 11 descoperiri (18 %). Așezări ridicate pe acest tip de relief sunt la Cefa, „La Pădure”, Girișu de Criș, „Rături”, Moftinu Mic, „Pescărie A”, Moftinu

Mic, „Pescărie II”, Săcuieni, „Horo”, Unimăt, „Dâlboci” etc.

3. Dunele de nisip sunt reprezentate printr-un număr de 13 descoperiri (21 %). Așezări situate pe dune de nisip se găsesc la Berea „Cetatea Iepurilor”, Ciumești „Grajdurile C.A.P.”, Pișcolt „Nisipărie”, Sanislău „Curtea Fermei C.A.P.”, Voievozi „Lângă fostul C.A.P.” etc.

Așezări situate pe forme de relief înalte. În această categorie sunt incluse dealurile.

1. Așezări ale acestei culturi situate pe unele forme de relief înalte, cum ar fi dealurile, sunt slab reprezentate, prin trei descoperiri (7 %); Cladova „Dealul Carierei”, Cubulcut „Cseroldal” și Tășad „Cetățaua”.

Descoperirile Baden se situează, în marea lor majoritate (73 de situri), pe treapta de altitudine cuprinsă între 101-150 m altitudine, fiind urmate de alte 10 situri, amplasate în câmpia joasă, cuprinsă între altitudinile 50-100 m. Situri „atipice”, care depășesc altitudinea de 200 m sunt la Cehăluț „Ferma C.A.P.”, Cladova „Dealul Carierei”, Subpiatră, Șuncuiuş „Peștera Igrîța” și Tășad „Cetățaua” (fig. VI).

4.1.B. Locuințe

Locuințe de suprafață au fost identificate la Fegernic, unde au fost dezvelite parțial, două, iar una integral, toate de formă dreptunghiulară. Locuința dezvelită integral, orientată est-vest, are dimensiunile de 4,20 x 3,70 m, în colțul vestic fiind identificată o vatră⁷³.

Cercetările efectuate la Moftinu Mic „Pescărie A”, au dus la identificarea a două locuințe, ambele de suprafață. L_1 , de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de 3,20 x 2,10 m, pe latura nordică fiind descoperită o vatră. Cea de-a doua locuință (L_2), a fost deranjată de lucrările moderne⁷⁴.

La Sanislău „Ferma C.A.P.” au fost dezvelite trei locuințe, primele două, de suprafață, iar cea de-a treia adâncită. Locuința nr. 1 are formă rectangulară, cu dimensiunile de 5 x 2,60 m. Locuința nr. 2 (situată la 7 m de prima), cu dimensiunile surprinse de 3,5 x 2,5 m, conținea pe latura vestică o vatră⁷⁵.

Primele locuințe atribuite acestei culturi sunt menționate în 1924, în urma săpăturii lui Roska de la Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”. În urma sondajului, au fost consemnate trei locuințe de suprafață, toate orientate est-vest. L_1 era de formă dreptunghiulară, având

⁷² Pentru a evita unele confuzii, voi încerca, pe scurt, definirea formelor de relief folosite în clasificarea așezărilor: *Grind* - mică ridicătură de teren de formă alungită, care rezultă din depunerile aluvionare ale unei ape curgătoare; *Terasa unui râu* - sistem de suprafețe plane, în formă de trepte, situate în lungul versanților unui râu; *Dună de nisip* - movilă (mică) de nisip formată de vânt în regiunile nisipoase; *Peșteră* - cavitate subterană naturală de dimensiuni mari, cu ieșire la suprafață; *Poalele unui deal* - porțiuni de teren (aproximativ plană) ce sa află la baza unui deal; *Panta unui deal* - porțiune de teren cu suprafața înclinată; *Deal* - ridicătură de teren mai joasă decât muntele (după <http://www.e-scoala.ro/geografie/geografie.html#p>).

⁷³ Ignat 1981, 121.

⁷⁴ Iercoșan 1987, 67, fig. 1.

⁷⁵ Iercoșan 1991, 44-45.

dimensiunile de 3 x 2 m și conținea două vetre de foc. L_2 avea dimensiunile de 2,80 x 2 m, conținea o vatră amplasată într-un colț și o groapă pe latura vestică. L_3 era compusă din două încăperi cu dimensiunile de 3,3 x 2,3 m și 4,3 x 1,1 m. Aceasta din urmă conținea două vetre de foc⁷⁶.

La Girișu de Criș „Rături”, a fost identificată o locuință *adâncită*, căreia nu i se precizează dimensiunile sau forma, din desenul profilului locuința pare să fi avut o lungime de aproximativ 4,50 m⁷⁷.

Pe lângă cele două locuințe de suprafață de la Sanislău „Ferma C.A.P.”, a fost identificată și o locuință *adâncită*, surprinsă numai pe o latură, cu lungimea de 4 m (*nr.* 3)⁷⁸.

În urma săpăturii de la Timișoara, „Freidorf I”, a fost identificată o locuință (*BI*), de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și *adâncită* până la 1,10 m față de nivelul actual de călcare⁷⁹.

Mai sunt amintite, la Cladova „Dealul Carierei”⁸⁰ o locuință de suprafață, Cubulcut „Cseroldal” patru „gropi de bordeie”⁸¹ și la Dindești „Vii” o platformă de chirpic (posibilă locuință de suprafață)⁸², fără alte informații.

Până în prezent au fost dezvelite 13 locuințe (se exclud cele de la Cubulcut „Cseroldal” și Dindești „Vii”), dintre care 10 de suprafață și 3 *adâncite*. Ca și mărime locuințele variază de la 3 x 2 m (Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”) până la 4,20 x 3,70 m (Fegernic). Excluzând locuința cu două încăperi de la Valea lui Mihai, complexele de locuit sunt de mărime mică, ele putând adăposti 3-4 persoane. După cum se poate observa, locuințele de suprafață sunt predominante.

Având în vedere faptul că, până în prezent, pentru teritoriul Ungariei nu avem date cu privire la existența locuințelor *adâncite*⁸³, putem trage concluzia că acest tip de locuințe, descoperite în mediul Baden, de pe teritoriul României, se datorează influențelor culturii Coțofeni. Afirmatia de mai sus este întărită și de faptul că în aceste situri, unde au fost identificate astfel de locuințe, s-au evidențiat importuri ale culturii Coțofeni.

4.1.C. Vetre

În *interiorul* locuințelor au fost descoperite la Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”, un număr de cinci vetre. L_1 conține două vetre, ambele situate pe latura sud-estică, având diametrul de 0,60 m. L_2 conținea o singură vatră cu diametrul de 0,60 m, amplasată în colțul sud-estic. În L_3 , au fost surprinse două vetre, una cu diametrul de 0,60 m, situată în centrul locuinței, cât despre de-a doua vatră, amplasată în colțul sud-estic, nu avem detalii⁸⁴.

În locuința dezvelită integral de la Fegernic, a apărut, în colțul vestic o vatră cu diametrul de 0,50 m⁸⁵.

La Moftinul Mic „Pescărie A”, pe latura nordică a L_1 , a fost identificată o vatră dreptunghiulară, cu dimensiunile de 0,60 x 0,50 m⁸⁶.

Pe latura estică a locuinței L_2 de la Sanislău „Ferma C.A.P.” a fost identificată o vatră (V_4), parțial distrusă de buldozer, sub ea găsindu-se 4 vături de vatră de formă cilindrică, dispuși sub lipitură⁸⁷.

În cadrul așezării de la Fegernic, au fost identificate șase vetre *exterioare*, diametrele lor variază între 0,50 și 0,70 cm⁸⁸.

Astfel de vetre au apărut și la Moftinul Mic „Pescărie A”. V_1 , de formă rectangulară, cu dimensiuni de 0,80 x 0,70 m, a fost acoperită de fragmente ceramice, provenind de la diverse recipiente, o râșniță și un obiect de lut, căruia Iercoșan îi acordă un rol cultic. V_2 , de formă rectangulară, cu dimensiuni de 0,80 x 0,60 m, sub lipitura căreia au ieșit fragmente ceramice. V_3 , de formă ovală, are dimensiunile de 0,70 x 0,60 m⁸⁹.

Dintre cele 6 vetre de la Pișcolt „Nisipărie”, avem descriere pentru 3 dintre ele. Vatra *a*, de formă ovală, cu diametrul de 0,60 m, vatra *b*, de formă circulară și vatra *c*, de formă rotundă, cu diametrul de 0,50 m⁹⁰.

La Sanislău „Ferma C.A.P.” au fost identificate patru vetre *exterioare*, toate de formă ovală. V_1 are dimensiuni de 0,80 x 0,60 m și o grosime de 6-7 cm. V_2 are dimensiuni de 0,75 x 0,65 m. V_3 are diametrul de 0,65 x 0,50 m, pe ea fiind descoperite fragmente ceramice și oase de animale carbonizate. V_4 a fost distrusă⁹¹.

⁷⁶ Roska 1932, 74.

⁷⁷ Dumitrașcu 1968, 258, fig I.

⁷⁸ Iercoșan 1991, 44-45.

⁷⁹ Mare-Toma 1997, 68.

⁸⁰ Material inedit din colecția Complexului Muzeal Arad.

⁸¹ Roman-Németi 1978, 14.

⁸² Marta *et alii* 2002, 127-128.

⁸³ Bondár 2002, 11.

⁸⁴ Roska 1928-1932, 74, fig. I.

⁸⁵ Ignat 1981, 121.

⁸⁶ Iercoșan 1987, 67.

⁸⁷ Iercoșan 1991, 44, fig. 4/7.

⁸⁸ Ignat 1981, 121.

⁸⁹ Iercoșan 1987, 66-67.

⁹⁰ Roman-Németi 1978, 23, fig. 2.

⁹¹ Iercoșan 1991, 44-45.

Vetre mai sunt consemnate și la Ciumești „Grajdurile C.A.P.”⁹².

În urma săpăturilor arheologice au fost descoperite 27 de vetre, 8 dintre ele amplasate în interiorul locuințelor, iar 19 în exterior. Ca și formă, pentru vetrele interioare, predomină cele rotunde, media diametrelor fiind cuprinsă între 0,50-0,60 m, iar pentru cele exterioare, predomină vetrele ovale, a căror dimensiuni variază între 0,65 x 0,50 m și 0,80 x 0,60 m.

4.1.D. Gropi

În apropierea locuinței (la o distanță de 2 m) de la Girișu de Criș „Rături” a fost identificată o groapă cu diametrul aproximativ de 1,5 m⁹³.

Sondajul de la Unimăt „Dildoci” a scos la iveală o groapă cu diametrul, aproximativ, de 1 m și adâncimea de 0,50 m⁹⁴. La 3 m de locuința săpată integral de la Fegernic a fost identificată o groapă menajeră cu diametrul de 0,96 m, iar pe toată suprafața afectată de sondaj identificându-se încă patru gropi, probabil menajere, cu diametrul și adâncimea, cuprinse între 0,95 și 1,15 m și respectiv 0,60-0,75 m⁹⁵.

Săpătura de salvare de la Moftinul Mic „Pescărie A” a dus la descoperirea a patru gropi. Groapa nr. 1, situată spre marginea așezării, inițial săpată pentru scoaterea lutului, ulterior fiind umplută cu resturi menajere, are o formă semicirculară, cu dimensiunile de 5 x 2,5 m și adâncimea 0,75 m. Groapa nr. 2 are o lățime de 1,3 m și adâncimea de 1,4 m. Ce de-a treia groapă (nr. 3), de formă conică, cu diametrul de 0,80 m și adâncimea de 0,70 m, are pereții arși și nu conține material arheologic. Groapa nr. 4, deranjată parțial de lucrări, are forma ovală, cu lățimea de 1,40 m și adâncimea de 1,10 m⁹⁶.

Dintre cele 25 de complexe de la Pișcolt „Nisipărie” sunt publicate doar trei. Groapa nr. 4, de formă ovală, cu diametrul de 0,95 m, prezintă o adâncime de 0,57 m, groapa nr. 7, cu diametrul de 1,05 m, are adâncimea de 0,45 m și groapa nr. 8, cu diametrul de 0,70 m, are o adâncime de 1,10 m⁹⁷.

La Sanislău „Ferma C.A.P.” a fost identificat un număr considerabil de gropi. Groapa nr. 1, parțial distrusă de lucrări, are forma ovală, cu diametrul de 1,40 m și adâncimea de 0,45 m. Gropile nr. 3, 4, 5 au o formă ovală, cu dimensiuni mai reduse. Groapa nr. 6, de formă

ovală, cu dimensiunile de 1,10 x 0,80 m, ajunge la o adâncime de 0,70 m, fiind căpăcuită cu un strat de lut galben, peste ea s-a construit vatra nr. 2. Groapa nr. 7 are o formă circulară, are diametrul de 0,80 m și adâncimea de 0,25 m. Groapa nr. 8, de formă ovală, are diametrul de 1,10 x 0,90 m și adâncimea de 0,90 m. Groapa nr. 9, de formă ovală, are dimensiunile de 0,80 x 0,70 m și adâncimea de 1,20 m. Pentru groapa nr. 10 nu avem informații⁹⁸.

O groapă cu o destinație „specială”, pare să fie nr. 2 de la Sanislău „Ferma C.A.P.”, de formă circulară, cu fundul drept, diametrul gurii de 1,80 m, cel al fundului de 1,40 m, iar adâncimea de 1,20 m. Ca și material arheologic conținea fragmente ceramice din pastă semifină și fină, cu angobă, o strachină cu toartă fragmentară, o cantitate mare de oase de animal, multă cenușă și un craniu uman⁹⁹.

Până în prezent, doar la Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif” a fost identificată o groapă amplasată în interiorul unei locuințe. „Locuința subterană”, cum era denumită de către Roska, situată pe latura estică a L₂, în fapt ea reprezintă o groapă de provizii în formă de clopot, cu diametrul gurii de 1 m, diametrul fundului ajungând până la 1,85 m, iar adâncimea până la 1,45 m¹⁰⁰.

Gropi au mai fost semnalate și în cadrul situțiilor de la Cefa „La Pădure” (1 groapă, cu diametrul aproximativ de 0,50 m și adâncimea de 0,25 m)¹⁰¹, Dindești, „Vii”¹⁰², Hodoș „Malomdomb”¹⁰³, Moftinul Mic „Pescărie II” (două gropi)¹⁰⁴, Oradea „Salca-Fabrica de bere”¹⁰⁵.

Până în prezent se cunosc 50 de gropi, dintre care, doar pentru 24, dintre ele, avem informații cu privire la forme sau dimensiuni. Astfel, au fost identificate 19 gropi menajere, o groapă de provizii nereutilizată și una cu destinație „specială”. Dintre gropile menajere, doar groapa nr. 1 de la Moftinul Mic „Pescărie A” este singura, care a fost utilizată inițial ca și groapă de extragere a lutului, în același timp având și cele mai mari dimensiuni.

De la Ciumești, „Grajdurile C.A.P.” provin 14 „obiective” ale culturii Baden, fără nici o altă precizare¹⁰⁶.

⁹² Roman-Németi 1978, 23.

⁹³ Dumitrașcu 1968, 258, fig. 1.

⁹⁴ Dumitrașcu 1969, 42, fig. 2; 3.

⁹⁵ Ignat 1981, 121.

⁹⁶ Iercoșan 1987, 64-67, fig. 1.

⁹⁷ Roman-Németi 1978, 14-15, 23, fig. 2.

⁹⁸ Iercoșan 1991, 44-45, fig. 1.

⁹⁹ Iercoșan 1991, 44.

¹⁰⁰ Roska 1932, 74, fig. 2.

¹⁰¹ Crișan 1998, 8, pl. 1/2.

¹⁰² Marta et alii 2002, 127-128.

¹⁰³ Bulzan-Ghemiș 1999, 45.

¹⁰⁴ Németi et alii 2001, 148.

¹⁰⁵ Bulzan et alii 2003, 221.

¹⁰⁶ Roman-Németi 1978, fig. 5.

4.2. Stratigrafia

Cehăluț „Ferma C.A.P.” – s-a dovedit existența a două nivele de cultură, unul aparținând locuirii Baden, iar celălalt al locuirii Otomani, fără alte precizări¹⁰⁷.

Ciumești „Grajdurile C.A.P.” – depunerea culturii Baden are o grosime ce variază între 0,10-0,30 m, fiind suprapusă de nivele ce aparțin epocii migrațiilor, acestea fiind tăiate de gropi ale mormintelor ce aparțineau epocii bronzului și La Tène.

Girișul de Criș, „Rături” – primul nivel de cultură aparține culturii Basarabi, iar cel de-al doilea al culturii Baden, ce variază între 0,20-0,40 m, cele două nivele de cultură sunt despărțite de un nivel aluvionar, gros de aproximativ 0,60 m¹⁰⁸.

Moftinu Mic „Pescărie A” – a fost identificat un singur nivel de cultură, cu grosimea de 0,30-0,40 m¹⁰⁹.

Pișcolt „Nisipărie” – nivelul de cultură are o grosime aproximativă de 0,30-0,35 m, fiind tăiat de morminte La Tène și din epoca timpurie a bronzului¹¹⁰.

Sanislău „Curtea fermei C.A.P.” – a fost identificat un singur nivel de cultură, gros 0,60-0,70 cm, ce se îngusta până la 0,20-0,25 m¹¹¹.

Unimăt „Dălboci” – nivelul de cultură Baden, gros de aproximativ 0,15 m (de la 1,45 / 1,50 m-1,60 m), este suprapus de cel de epoca bronzului¹¹².

Sâmpetru German „Fântâna Vacilor” – nici aici nu se precizează succesiunea stratigrafică, cu toate că Dörner sesizează un nivel de cultură ce se desfășoară între – 0,10-1 m¹¹³. În urma analizei materialului aflat în colecția Complexului Muzeal Arad, am putut observa¹¹⁴, existența următoarei succesiuni stratigrafice: Bodrogkeresztúr – Baden – bronz mijlociu – morminte sec. III-IV d. Hr. Astfel se poate considera existența a două nivele de locuire, cel al culturii Bodrogkeresztúr și cel al culturii Baden, fragmentele ceramice aparținând epocii bronzului fiind destul de slab reprezentate.

Valea lui Mihai „Strada Fântâniei, nr. 273” – se precizează doar faptul că nivelul de cultură începe la cota – 0,40 m¹¹⁵. În urma materialul

publicat putem trage concluzia existenței unui singur nivel de cultură.

Până în prezent sunt nouă situri, cărora li se poate preciza stratigrafia. Nivelurile de depuneri arheologice, ale culturii Baden sunt, în general subțiri, ele oscilând între 0,15 m (la Unimăt „Dildoci”) și 0,60-0,70 m (la Sanislău „Curtea fermei C.A.P.”), media ajungând undeva între 0,30-0,40 m. Din grosimea nu prea mare a acestora și din faptul că până în prezent, pe teritoriul României, nu au fost identificate situri, care să prezinte succesiune de niveluri, putem trage concluzia că așezările reprezintă locuiri de o durată scurtă.

4.3. Descoperiri funerare

Pentru România lucrurile rămân incerte, datorită puținelor descoperiri de acest gen, cele de la Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif” și a presupuselor morminte din „Peștera Igrîța”, Șuncuiuș. Inventarul primului mormânt de la Valea lui Mihai este format dintr-o urnă ce conținea resturi de oase calcinate, o ceașcă și o verigă de aramă, iar inventarul celui de-al doilea mormânt nu s-a păstrat¹¹⁶.

La Șuncuiuș, descoperirile constau în așa zisele morminte și depuneri de material arheologic din „sala Coloanei”, astfel „Mormântul A” era săpat într-o alveolare naturală, cu diametrul de 0,75-0,80 m și adânc de 0,15 m. Pământul de umplutură consta într-un strat gros de 3 cm de cenușă și bucăți de cărbuni, fiind acoperit de un strat de ocră de 1-2 cm, la rândul lui acoperit de un al treilea strat, alcătuit din argilă cenușie. „Mormântul B”, situat, tot într-o alveolare naturală, prezenta diametru de 1 m, fiind acoperit de un strat de lut. În apropierea „mormântului A” au fost depuse numeroase fragmente ceramice și concentrări de oase, cu predilecție fragmente craniene¹¹⁷. Cu privire la aceste descoperiri, se poate afirma, că se încadrează în categoria descoperirilor cu caracter magico-ritualic¹¹⁸.

5. Cultura Coțofeni

În urma descoperirilor de la Bocșa Montană „Dealul Colțan”, G. Halavács introduce pentru prima oară materiale ale culturii Coțofeni în literatura de specialitate¹¹⁹. H. Schroller sintetizează informațiile, privind cultura Coțofeni (la el *Furchenstichkeramic* și *Linsenkeramik*), amintind și descoperirile de la Aștileu, „Peștera Igie”, Vadu Crișului, „Peștera

¹⁰⁷ Roman-Németi 1978, 18.

¹⁰⁸ Dumitrașcu 1968, fig. 1.

¹⁰⁹ Iercoșan 1987, fig. 1/b.

¹¹⁰ Roman-Németi 1978, 15.

¹¹¹ Iercoșan 1991, 44.

¹¹² Dumitrașcu 1969, fig. 3.

¹¹³ Dörner 1970, 455.

¹¹⁴ Material în curs de prelucrare.

¹¹⁵ Roska 1932, 74.

¹¹⁶ Roska 1932, 73, fig. 11, 12.

¹¹⁷ Emödi 1984, 406-407.

¹¹⁸ Vezi discuția de la Kacsó 1999, 120-121.

¹¹⁹ Halavács 1887, 49-52.

cu Apă¹²⁰ și Moneasa „Piatra Mare”¹²¹. Repertoriul lui M. Roska i-a în considerare și puncte noi precum Oradea „Salca-Ghețarie” și Moneasa „Peștera Hoanca Coului”¹²².

În perioada următoare, S. Dumitrașcu este cel mai activ arheolog, din zonă, reușind să îmbogățească repertoriul culturii prin unele puncte Clit „Gurețul Negrilor”¹²³, Medieșul Aurit „Casa Leșului”¹²⁴ sau Tășad „Cetățaua”¹²⁵. P. Roman, autorul primei monografii a culturii Coțofeni, structurează periodizarea internă a culturii, întocmind în același timp și un vast repertoriu¹²⁶.

Deceniile următoare monografiei, se caracterizează prin semnalarea unor puncte cu descoperiri, doar o mică parte, din publicații referindu-se explicit asupra acestora. Cercetările arheologice în zona Banatului sunt efectuate la Vișag, „Sălașul cu Paic”¹²⁷ sau Buziaș „Pârpora”¹²⁸. Bazinul Someșan și Crișana, au beneficiat de un număr mai mare de descoperiri Cefa „Feleștăniar”¹²⁹, Cefa „La Pădure”¹³⁰, Cuied „Dulău”¹³¹, Sebiș „Dealul Pleșa”¹³², Susani „Râpi-Săcături”¹³³ sau Șuncuiuș „Peștera Moanei”¹³⁴.

5.1. Descoperiri domestice

5.1.A. Așezări

În cadrul analizei de față au fost introduse un număr de 67 de așezări. Din totalul de 90 de puncte cu descoperiri Coțofeni, se exclud 23, două dintre ele, Medieșul Aurit și Șuncuiuș „Peștera Moanei”, datorită caracterului „special”, iar pentru restul de 19 nu se poate preciza repartitia pe forme de relief (fig. X).

Clasificarea pe forme de relief

Așezări situate pe forme de relief joase. În cadrul acestei categorii sunt incluse așezările situate pe terasele unor râuri și pe grinduri.

1. Au fost identificate, până în prezent 16 așezări (23 %) situate pe terasele unor râuri. Așezări situate pe terase găsim la Bodo „Sub Deal”, Nadăș „Confluența Nadășului cu Cigherul”, Poiana „La pădure”, Silagiu-Buziaș „Pârpora”, Suplacu de Barcău „Corău III” etc.

2. Așezări situate pe grinduri au fost identificate la Cefa „La Pădure”, Cornești „Jadani”, Halmeu „Király Domb I” și la Sănnicolau Român „Bereac”, acestea reprezentând un procentaj de 6 %.

Așezări situate pe forme de relief înalte. Din această categorie fac parte așezările identificate în peșteri și pe dealuri.

1. Așezările situate în peșteri au o mare răspândire în întreg arealul culturii Coțofeni. Pentru zona analizată, în acest studiu, specificul acestui tip de habitat se păstrează, fiind identificate 19 (28 %) astfel de locuri. Astfel de așezări au fost identificate la Bocșa Montană „Peștera din Dealul Colțan”, Căprioara „Peștera Gaura Scrofii”, Câmpanii de Sus „Peștera Măgura”, Românești „Peștera cu apă”, Moneasa „Peștera Hoanca Coului” etc.

2. În categoria așezărilor situate pe dealuri au fost introduse și descoperiri efectuate pe panta unui deal, cum ar fi Dezna „La Vii” sau Sebiș „Dealul Pleșa” sau la poalele acestuia, Șiria „Zoape”. Descoperiri pe boturi de deal sau terasele dealurilor au fost efectuate la Bocșa „Dealul Colțan”, Clit „Gurețul Negrilor”, Săvârșin „Cetățeaua”, Susani „Râpi-Săcături”, Tauț „Dealul Rujelor” etc. Totalul așezărilor amplasate pe astfel de forme de relief se ridică la 28 (43%).

Din punct de vedere al situației pe altitudine, siturile, culturii Coțofeni, sunt distribuite, relativ, unitar (fig. VII). Interesant, fiind faptul că primele două trepte de altitudine, (50-100 m și 101-150 m) prima reprezentată prin șapte situri, iar cea de-a doua prin 21, ilustrează o pondere de 31 % din întregul siturilor analizate aici.

5.1.B. Locuințe

În urma sondajului executat în 1970 la Susani „Râpi-Săcături” au fost observate, pe râpile create de torenți, urmele a două locuințe, construite din pari și nuiete lutuite¹³⁵. Alte două locuințe adâncite, au mai fost descoperite, într-un profil natural, la Tauț „Dealul Rujelor”¹³⁶.

De o descriere mai detaliată beneficiază, locuința adâncită, dezvelită la Săvârșin „Cetățeaua”, cercetată parțial, de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite era adâncită până la 1, 15 m față de nivelul actual de călcare¹³⁷ și locuința de suprafață de la Tășnad „Sere”, de formă „trapezoidală”, totodată fiind surprinse și „urma fundației unuia din pereți și două, poate chiar patru gropi de stâlpi”¹³⁸.

¹²⁰ Schroller 1933, 74.

¹²¹ Schroller 1933, pl. 30/5.

¹²² Roska 1941, 70, 72.

¹²³ Dumitrașcu 1970, 149-150.

¹²⁴ Dumitrașcu 1972, 53-62.

¹²⁵ Dumitrașcu 1974, 77.

¹²⁶ Roman 1976.

¹²⁷ Moroz-Pop 1983, 482.

¹²⁸ Kalmar 1988, 469-470.

¹²⁹ Crișan 1987, 19.

¹³⁰ Crișan 1993, 9.

¹³¹ Dudaș 1976, 23-24.

¹³² Dudaș 1976, 22-23.

¹³³ Dudaș 1976, 25-28.

¹³⁴ Ghemiș-Sava 2006, 19-31.

¹³⁵ Dudaș 1976, 27.

¹³⁶ Pădureanu 1982, 38.

¹³⁷ Barbu-Hurezan 1982, 51.

¹³⁸ Iercoșan 2000, 105.

5.1.C. Vetre

Singura vatră menționată este cea de la Săvârșin „Cetățeaua”, situată în interiorul locuinței¹³⁹.

5.1.D. Gropi

La Cefa „Feleștăniar” este amintită o groapă cu diametrul de 1,5 m și o adâncime de 1,20 m¹⁴⁰ și la Săvârșin „Cetățeaua”, o alta, cu diametrul de 0,72 m și adâncimea de 0,32 m¹⁴¹. Gropi mai sunt menționate la Cefa „La Pădure”¹⁴², Oradea „Salca-Fabrica de Bere”¹⁴³ sau Tășnad „Sere” (în număr de 4)¹⁴⁴.

5.2. Stratigrafia

Susani „Râpi-Săcățuri” – a fost identificat un singur nivel de locuire, grosimea variind între 0,15 și 0,20 m¹⁴⁵.

Câmpanii de Sus „Peștera Măgura” – un singur nivel de locuire, ce se desfășoară între 0,20 și 0,80 m.

Pentru a rezuma, puținele, obiective domestice descoperite, în acest areal, precizez că au fost identificate șase locuințe, o singură vatră și șapte gropi, toate acestea sunt publicate extrem de sumar. Cât privește stratigrafia, ea a fost consemnată doar în cazul a două situri.

5.3. Descoperiri funerare

Descoperiri funerare, în acest areal, au fost identificate la Medicșul Aurit „Casa Leșului”. Pe raza necropolei de secolele I-II d. Hr., au fost descoperite patru concentrări de material ceramic, de tipul Coțofeni, printre care și mormântul nr. 31, cu inventar compus dintr-o urnă funerară și o căniță și mormântul nr. 68, conținând urna cu cenușa și oasele calcinate ale defunctului¹⁴⁶.

6. Repertoriul descoperirilor

6.1. Repertoriul siturilor Cernavodă III-Boleráz

1. ARAD, „Gai”, municipiul Arad, județul Arad; Roman 1976a, 31, pl. 1/6; Roman-Németi 1978, 12, pl. 3/1; Németi 2001, 299.
2. BEREĂ, „Cetatea Iepurilor”, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Németi 2001, 299, pl. X/1-4; XV/1-3.
3. BEREĂ, „Hotarul Evreilor”, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Németi 2001, 299.

4. BERVENI, „Râțul Caprei”, comuna Berveni, județul Satu Mare; Németi 1999, 73; Németi 2001, 299, pl. VIII/3, 6, 8.
5. CAREI, „Drumul Căminului”, municipiul Carei, județul Satu Mare; Németi 1999, 68; Németi 2001, 299, 300-301, pl. I-VII/10; IX/4-5, 7-10; XII/1-2, 5; XIII-XIV; XVI-XVII.
6. CAREI, „Grădina I.A.S.”, municipiul Carei, județul Satu Mare; Németi 2001, 301-302, pl. VIII/1, 4, 9, 10.
7. CĂMIN, „Malul Crasnei”, comuna Cămin, județul Satu Mare; Németi 1999, 76; Németi 2001, 299, 301, pl. VII/4-9.
8. CĂMIN, „Pășunea Porcilor”, comuna Cămin, județul Satu Mare; Németi 2001, 301, pl. VIII/2, 5, 7.
9. FOIENI, „Lotul spre Carei”, comuna Foieni, județul Satu Mare; Németi 1999, 62; Németi 2001, 302, pl. VII/1-3.
10. MACEA, „Topila”, comuna Macea, județul Arad; Roman 1976a, 31, pl.2/1-4; Roman, Németi 1978, 12, pl. 7/9-13; Barbu *et alii* 1998, 80.
11. PECICA, „La Vii”, comuna Pecica, județul Arad; Roman 1976a, 32, pl. 4/1-4; Roman-Németi 1978, 12, pl. 8/5-9; Barbu *et alii* 1998, 97; Németi 2001, 299.
12. PIȘCOLT, „Cărămidărie S.M.A”, comuna Pișcolt, județul Satu Mare; Németi 1999, 45; Németi 2001, 302, pl. XVIII-XXII.
13. PORTIȚA, „Vatra Satului”, comuna Tiream, județul Satu Mare; Németi 1999, 24; Németi 2001, 302, pl. XII/3-4, 6.
14. SĂNNICOLAUL MARE, „Seliște”, comuna Sănnicolau Mare, județul Timiș; Roman-Németi 1978, 11, pl. 5/1-3, 5-10; Kalmar-Oprinescu 1986, 200; Németi 2001, 299; Luca 2005, 227.
15. SĂNNICOLAUL MARE, comuna Sănnicolau Mare, județul Timiș; Roman-Németi 1978, 11, pl. 5/4; Kalmar-Oprinescu 1986, 200; Németi 2001, 299.
16. SĂNPETRU GERMAN, „Cărămidărie”, comuna Secusigiu, județul Arad; Roman 1976a, 32, pl. 1/3-5; Roman-Németi 1978, 12, pl. 3/2-5; Kalmar-Oprinescu 1986, 200; Barbu *et alii* 1998, 111; Németi 2001, 299; Luca 2006, 230.
17. ȘEITIN, „Tăietură”, comuna Șeitin, județul Arad; Roman 1976a, 31, 5/1-2, 4; Roman-Németi 1978, 11, pl. 8/1-4; Barbu *et alii* 1998, 119; Németi 2001, 299.
18. URZICENI, „Valea Pârului”, comuna Urziceni, județul Satu Mare; Németi 1999, 63; Németi 2001, 302, pl. IX/1-3, 6.

¹³⁹ Barbu-Hurezan 1982, 51.

¹⁴⁰ Crișan 1988, 339.

¹⁴¹ Hügel *et alii* 2008, 273.

¹⁴² Crișan 1998, 7.

¹⁴³ Bulzan *et alii* 2003, 221.

¹⁴⁴ Virag *et alii* 2006, 359.

¹⁴⁵ Dudaș 1970, 27.

¹⁴⁶ Dumitrașcu 1972, 53-54, pl. VII/1, 2.

6.2. Repertoriul siturilor Baden

1. ACÂȘ, „Râțul lui Vereș“, comuna Acâș, județul Satu Mare; Némethi *et alii* 2001, 19-20.
2. ANDRID, „Drumul Poștei“, comuna Andrid, județul Satu Mare; Némethi 1999, 28.
3. ARAD, „Aradu Nou-Grădina C.A.P.“, municipiul Arad, județul Arad; Roman 1976a, 31, pl. 3/1-2; Roman-Némethi 1978, 12, pl. 4/9-10; Luca 2006, 25.
4. ARAD, „Aradul Nou-Trei Insule (Bufniț)“, municipiul Arad, județul Arad; Barbu *et alii* 1998, 37; Luca 2006, 25.
5. ARAD, „Strada Împărat Tiberiu, numărul 5“, municipiul Arad, județul Arad; Inedit.
6. BEBA VECHE, comuna Beba Veche, județul Timiș; Hampel 1891, 378-379; Roman-Némethi 1978, 11; Kalmar-Oprinescu 1986, 201.
7. BEBA VECHE, comuna Beba Veche, județul Timiș; Milleker 1897, 16; Roman-Némethi 1978, 11; Kalmar-Oprinescu 1986, 201.
8. BEBA VECHE, „Cărămidăria Baravine“, comuna Beba Veche, județul Timiș; Roman-Némethi 1978, 11, pl. 6/1-6; Kalmar-Oprinescu 1986, 201; Luca 2005, 32.
9. BERE, „Capătul sudic al viilor“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 57.
10. BERE, „Cetatea Iepurilor“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 17-18; Némethi 1997, 65, fig. 2/1-2.
11. BERE, „Grădina Florilor“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 58.
12. BERE, „Hotarul Evreilor“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 18, pl. 16/2-9; 17-18; 19/1-3, 5-16; 20; Némethi 1999, 59.
13. BERE, „Platoul Acastăului“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 57.
14. BERE, „Surpătura“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 17; Némethi 1999, 54.
15. BERE, „Togul Cantorului“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 58.
16. BERE, „Togul Dolarului“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 56.
17. BERE, „Togul Sfântu Gheorghe“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 59.
18. BERE, „Togul lui Sultész“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Némethi 1999, 55.
19. BIHAREA, „Cetatea de Pământ“, comuna Biharea, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 12; Dumitrașcu-Borcea 1974, 61; Roman-Némethi 1978, 14; Dumitrașcu 1994, 98.
20. BIHAREA, „Grădina SA - Baraj“, comuna Biharea, județul Bihor; Roman-Némethi 1978, 14, Dumitrașcu 1994, 98.
21. BIHAREA, „Insulă“, comuna Biharea, județul Bihor; Dumitrașcu 1994, 98.
22. BIHAREA, „Lutărie I“, comuna Biharea, județul Bihor; Dumitrașcu 1994, 98.
23. BODROGU NOU, „Pădure“, comuna Feleac, județul Arad; Roman 1976, 51, 80; Roman 1976a, 32, pl. 4/5-9; Roman-Némethi 1978, 12, pl. 4/1-5; Kalmar-Oprinescu 1986, 201; Barbu *et alii* 1998, 45, Luca 2005, 44.
24. BULCI, „Cetate“, comuna Bata, județul Arad; Ferenczi-Barbu 1979, 289-291; Barbu *et alii* 1998, 47; Luca 2005, 52.
25. CAREI, „Bobald I spre II“, municipiul Carei, județul Satu Mare; Némethi 1999, 64.
26. CAREI, „Bobald II“, oraș Carei, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 18; Iercoșan 1987a, 140-141, fig. 5; Iercoșan 1993, 77; Némethi 1999, 65.
27. CAREI, „Bobald VI“, municipiul Carei, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 18, fig. 22/8; Némethi 1999, 65.
28. CAREI, „Bobald X“, municipiul Carei, județul Satu Mare; Némethi 1999, 66.
29. CAREI, „Kozárd“, oraș Carei, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 18.
30. CĂMIN, „Malul Crasnei“, comuna Cămin, județul Satu Mare; Némethi 1999, 76.
31. CĂPLENI, „Malul canalului Poștei“, comuna Căpleni, județul Satu Mare; Némethi 1999, 77.
32. CEFA, „Fântâna Mighiveghi“, comuna Cefa, județul Bihor; Crișan 1987, 20, pl. II/1-3.
33. CEFA, „La Pădure“, comuna Cefa, județul Bihor; Crișan 1994, 24; Crișan 1998, 7-14, pl. III-IV.
34. CEHĂLUȚ, „Ferma C.A.P.“, comuna Cehal, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 18, pl. 62-63; Némethi 1999, 93.
35. CICIR, „Balastiera“, comuna Vladimirescu, județul Arad; Pădureanu 1985, 31; Barbu *et alii* 1998, 53.
36. CIUMEȘTI, „Bostănărie“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Zirra 1968, nota 2; Roman-Némethi 1978, 15, pl. 11/4-6.
37. CIUMEȘTI, „Grajdurile C.A.P.“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Zirra 1968, 1, 3, nota 2, 4; Kacsó 1969, 54; Roman-Némethi 1978, 15-17, pl. 11/7-16; 12-14; 15/1; 16/1a-b; Némethi 1999, 50.
38. CIUMEȘTI, „Pășunea Fântâniei“, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman-Némethi 1978, 17, pl. 10; 11/1-3; 19/4.
39. CLADOVA, „Dealul Carierei“, comuna Păuliș, județul Arad; Boroneanț 1978, 141, pl. 6/2; Boroneanț *et alii* 1983, 20; Barbu *et alii*

- alii* 1998, 55; Ciugudean 2000, 68; Hügel *et alii* 2004, 97, 99.
40. CUBULCUT, „Cseroldal”, comuna Săcuieni, județul Bihor; Roman 1976, 81; Roman–Németi 1978, 14, 22, pl. 72/4, 6-12; 73/1-7; Crișan 1988, 341.
 41. DINDEȘTI, „Grădina lui Negreanu”, comuna Andrid, județul Satu Mare; Roman–Németi 1978, 14, pl. 21/1, 2; Németi 1999, 25.
 42. DINDEȘTI, „Vii”, comuna Andrid, județul Satu Mare; Marta *et alii* 2002, 127-128.
 43. FEGERNIC, comuna Sârbi, județul Bihor; Ignat 1981, 121-129.
 44. FOIENI, „Nisipăria Veche”, comuna Foieni, județul Satu Mare; Roman–Németi 1978, 18; Németi 1999, 61.
 45. GHENCI, „Sic”, comuna Căuaș, județul Satu Mare; Németi 1993, 60-61, fig. 6/9-10; 7; 8/1.
 46. GHILVACI, „Ghilvaci Gara”, comuna Moftin, județul Satu Mare; Németi 1999, 82.
 47. GIRIȘU DE CRIȘ, „Rături”, comuna Girișu de Criș, județul Bihor; Dumitrașcu 1967a, 73-74; Dumitrașcu 1968, 257-264; Dumitrașcu–Tăutu 1968, 12; Dumitrașcu 1974, 36-37; Roman 1976, 51, 82; Roman–Németi 1978, 13-14, 22, 23, pl. 57/7-13; 58-59; 69/4-12; 70-71; 72/1-3, 5; Dumitrașcu 1986, 693; Crisan 1988, 341; Ciugudean 2000, 10, 72.
 48. HODOȘ, „Malondomb”, comuna Sălard, județul Bihor; Bulzan–Ghemiș 1999, 45.
 49. MOFTINU MIC, „Pescărie A”, comuna Moftinu, județul Satu Mare; Iercoșan 1987, 63-83; Németi 1987, 104–108, fig. 7–13; Iercoșan 1993, 79–80.
 50. MOFTINU MIC, „Pescărie II”, comuna Moftinu, județul Satu Mare; Németi *et alii* 2001a, 148.
 51. NERĂU, comuna Teremia Mare, județul Timiș; Roman 1976, 83; Roman 1976a, 32, pl. 2/6; Roman–Németi 1978, 11, pl. 4/8; Kalmar–Oprinescu 1986, 201; Luca 2005, 179.
 52. OLARI, „Fabrica de Cărămidă”, comuna Olari, județul Arad; Roman 1976a, 32, pl. 4-/10; Roman–Németi 1978, 12, pl. 4/7; Barbu *et alii* 1998, 89.
 53. ORADEA, „Salca-Cimitirul Rulikovski”, municipiul Oradea, județul Bihor; Dumitrașcu–Tăutu 1968, 12, nota 7; Roman–Németi 1978, 13.
 54. ORADEA, „Salca-Cărămidărie”, municipiul Oradea, județul Bihor; Roman–Németi 1978, 13, pl. 49/1-17.
 55. ORADEA, „Salca-Ghețarie”, municipiul Oradea, județul Bihor; Roska 1941, 72; Rusu *et alii* 1962, 159-164; Dumitrașcu–Tăutu 1968, 12; Dumitrașcu 1974, 47; Roman 1976, 83; Roman–Németi 1978, 13, pl. 50-55; 73/8-13; 74-78.
 56. ORADEA, „Salca-Fabrica de Bere”, municipiul Oradea, județul Bihor; Bulzan *et alii* 2003, 221.
 57. PARȚA, „Așezarea V”, comuna Parța, județul Timiș; Kalmar 1986, 199, 201, 203, fig. 4-7; Luca 2005, 192.
 58. PIȘCOLT, „Nisipărie”, comuna Pișcolt, județul Satu Mare; Roman 1976, 84; Roman–Németi 1978, 14-15, 22, pl. 21/13, 14; 23/6-11; 24-42; Németi 1979, 527, 529, 534; Németi 1996, 89.
 59. PIȘCOLT, „Via Veche”, comuna Pișcolt, județul Satu Mare; Roman 1976, 84; Roman–Németi 1978, 15, pl. 43/1, 2; Németi 1999, 44.
 60. SANISLĂU, „Curtea fermei C.A.P.”, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman–Németi 1978, 15, Iercoșan 1991, 43-60; Iercoșan 1993, 81; Németi 1999, 45.
 61. SĂCUIENI, „Horo”, comuna Săcuieni, județul Bihor; Luca–Iercoșan 1997, 13, pl. 5/2-3, 8.
 62. SĂLACEA, „Dealul Vida”, comuna Sălacea, județul Bihor; Ordentlich 1967, 147-154; Roman 1976, 85; Roman–Németi 1978, 14, 22, pl. 44/3, 4; 45-48; Németi 1999, 34.
 63. SÂNPETRU GERMAN, „Fântâna Vacilor”, comuna Secusigiu, județul Arad; --Dörner 1970, 455, fig. 10/5; Roman 1976a, 32, pl. 5/5-7; Roman–Németi 1978, 12, pl. 2/1-10, 3/6-20; Kalmar–Oprinescu 1986, 201, 203; Barbu *et alii* 1998, 111; Luca 2005, 230.
 64. SÂNPETRU GERMAN, „Malul Înalt”, comuna Secusigiu, județul Arad; Roman–Németi 1978, 12, pl. 9/2-7; Kalmar–Oprinescu 1986, 200, 203; Barbu *et alii* 1998, 111; Luca 2005, 230.
 65. SÂNTANA, „Cetatea Veche”, oraș Sântana, județul Arad; Roman 1976a, 31, pl. 2/5; Roman–Németi 1978, 12, pl. 4/6; Barbu *et alii* 1998, 114.
 66. SÂNTANDREI, comuna Sântandrei, județul Bihor; Rómer 1866, 16, fig. 27; Roman–Németi 1978, 12.
 67. SÂNTANDREI, „Hotarul Comunei”, comuna Sântandrei, județul Bihor; Dumitrașcu–Tăutu 1968, 13; Roman–Németi 1978, 12.
 68. SÂNTANDREI, „La Țigani”, comuna Sântandrei, județul Bihor; Dumitrașcu 1968, nota 26; Roman–Németi 1978, 12.
 69. SÂNTANDREI, „Podul Moii”, comuna Sântandrei, județul Bihor; Dumitrașcu–Tăutu 1968, 13, pl. II; Dumitrașcu 1969, nota

- 10; Dumitrașcu 1974, 69; Roman–Németi 1978, 12.
70. SÂNTANDREI, „Podul Pricopului”, comuna Sântandrei, județul Bihor; Roman–Németi 1978, 12, pl. 56; 57/1-6; Dumitrașcu 1994, 98.
71. SÂNTANDREI, „Șanțul Antitanc”, comuna Sântandrei, județul Bihor; Dumitrașcu 1969, nota 10; Roman–Németi 1978, 13.
72. SUBPIATRĂ, comuna Tețchea, județul Bihor; Dumitrașcu 1969, nota 10; Roman–Németi 1978, 13.
73. ȘILINDIA, „Satul Mic”, comuna Șilindia, județul Arad; Dumitrașcu 1972, 55, nota 22; Roman–Németi 1978, 18, pl. 24/2-4.
74. ȘUNCUIUȘ, „Peștera Igrîța”, comuna Șuncuiuș, județul Bihor; Emödi 1984, 405-431; Ciugudean 2000, 83.
75. TĂȘAD, „Cetățaua”, comuna Drăgești, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 77; Dumitrașcu 1986, 693.
76. TIMIȘOARA, „Freidorf I”, municipiul Timișoara, județul Timiș; Kalmar 1984, 395, fig. 7/4; Kalmar–Oprinescu 1986, 203; Mare–Toma 1996, 129; Mare–Toma 1997, 68; Luca 2005, 251.
77. TIREAM, „Via veche a Tireamului”, comuna Tiream, județul Satu Mare; Németi 1999, 22.
78. UNIMĂT, „Dâlboci”, comuna Acâș, județul Satu Mare; Dumitrașcu 1969, 41-45; Roman 1976, 86; Roman–Németi 1978, 18, 22, pl. 60; 61; 64-68; 69/1-3; Kalmar 1983, 62; Németi 1999, 17; Ciugudean 2000, 53, 84.
79. VALEA LUI MIHAI, oraș Valea lui Mihai, județul Bihor; Roman–Németi 1978, 14, pl. 44/1-2.
80. VALEA LUI MIHAI, „Grădina lui Ráthonyi Iosif”, oraș Valea lui Mihai, județul Bihor; Roska 1932, 73-80; Roman–Németi 1978, 14, 23; Németi 1999, 39.
81. VALEA LUI MIHAI, „Strada Fântâniei, nr. 273”, oraș Valea lui Mihai, județul Bihor; Roman–Németi 1978, 14, pl. 43/3-5.
82. VĂȘAD, „Terenul Țiganilor”, comuna Curtuiseni, județul Bihor; Roman–Németi 1978, 14, pl. 22/9; Németi 1999, 42.
83. VEZENDIU, „Terasa Ierului”, comuna Tiream, județul Satu Mare; Németi 1999, 23.
84. VIIȘOARA, „Viile Ponyvas”, comuna Sanislău, județul Satu Mare; Roman–Németi 1978, 17; Németi 1999, 60.
85. VOIVOZI, comuna Șimian, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 86; Roman 1976, 86; Roman–Németi 1978, 14, 22.
86. VOIVOZI, „Lângă fostul C.A.P.”, comuna Șimian, județul Bihor; Inedit.
87. ZĂDĂRENI, „La Vii”, comuna Felnac, județul Arad; Roman 1976, 86; Roman 1976a, 32; Roman–Németi 1978, 12, pl. 4/11-12; Kalmar–Oprinescu 1986, 201; Barbu *et alii* 1998, 138; Luca 2005, 276.

6.3. Repertoriul siturilor Coțofeni

1. ABRAM, „Biserica Reformată”, comuna Abram, județul Bihor; Inedit (Informații T. Daroczi și A. Tatár).
2. ACÂȘ, „Râțul lui Vereș”, comuna Acâș, județul Satu Mare; Németi *et alii* 2001, 19-20.
3. AȘTILEU, „Peștera Igić”, oraș Aleșd, județul Bihor; Schroller 1933, 74; Roska 1941, 65; Roman 1976, 84; Ciugudean 2000, 63.
4. BLAJA, oraș Tășnad, județul Satu Mare; Roska 1941, 80; Roman 1976, 80.
5. BOCȘA, „Gruniul Cetății”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Petrovszky–Cadariu 1979, 47, Anexa I, pl. XI; XII; Kalmar–Oprinescu 1986, 203; Ciugudean 2000, 65; Luca 2005, 42.
6. BOCȘA MONTANĂ, „Dealul Colțan”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Halavács 1887, 49-52; Milleker 1897, 21-26; Roska 1942, 204; Müller 1965, 541; Petrovszky 1973, 389; Roman 1976, 9, 18, 43, 80, pl. 8/9, 23, 28; 11/1, 2; 15/1, 2, 8, 9, 10; 17/11; 26/3, 9, 11-13; 29/4; 36/11, 19; 39/1; 41/7; 43/16; 46/6; 48/6, 8, 10; 51/15; 52/10, 12-14, 19, 23, 30; 114-116; 118; Lazarovici 1979, 192; Petrovszky–Cadariu 1979, Anexa I; Gumă–Săcărin 1981, 59-95; Petrovszky *et alii* 1981, 438; Kalmar–Oprinescu 1986, 203; Rogozea 1987, 360; Ciugudean 2000, 9, 12, 17, 40, 42, 50, 54, 65; Medeleț 2000, 13; Ciugudean 2002, 95-96; Luca 2005, 42.
7. BOCȘA MONTANĂ, „Dealul Colțan-Grota nr. 1”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Rogozea 1987, 351, 360; Boroneanț 2000, 24.
8. BOCȘA MONTANĂ, „Dealul Colțan-Grota nr. 2”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Rogozea 1987, 351, 360; Boroneanț 2000, 24.
9. BOCȘA MONTANĂ, „Dealul Colțan-Grota nr. 3”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Rogozea 1987, 351; Boroneanț 2000, 24.
10. BOCȘA MONTANĂ, „Peștera din Dealul Colțan”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Milleker 1897, 21-26; Roska 1942, 204; Müller 1965, 541; Retrovszky 1973, 389; Rogozea 1987, 351, 360.

11. BOCȘA ROMÂNĂ, „Cetățuica”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Petrovsky-Cadariu 1979, 48, Anexa I; Ciugudean 2000, 65; Luca 2005, 43.
12. BOCȘA ROMÂNĂ, „Valea Vornicului”, oraș Bocșa, județul Caraș-Severin; Petrovsky 1973, 391; Roman 1976, 80; Luca 2005, 43-44.
13. BODO, „Movila lui Cardoso”, comuna Balinț, județul Timiș; Stratan 1974, 71-72; Roman 1976, 38; 80, pl. 63/4-17; Roman-Németi 1978, 50; Moroz-Pop 1983, 469; Kalmar-Oprinescu 1986, 201; Medeleț-Bugilan 1987, 110; Gogâltan 1995, 57; Ciugudean 2000, 44, 48, 65; Luca 2005, 41.
14. BODO, „Sub Deal”, comuna Balinț, județul Timiș; Stratan 1974, 71; Moroz-Pop 1983, 469; Kalmar-Oprinescu 1986, 201; Luca 2005, 41.
15. BUCEAVA-ȘOIMUȘ, „Cetățeaua”, comuna Brazi, județul Arad; Dudaș 1976, 22; Ciugudean 2000, 66.
16. BUZIAȘ, „Pârpora”, orașul Buziaș, județul Timiș; Kalmar 1988, 469-470; Lazarovici-Sfetcu 1990, 50, fig. 4; Ciugudean 2000, 80; Luca 2005, 53.
17. CĂLĂȚEA, „Peștera Ponorul de la Călățea”, comuna Aștileu, județul Bihor; Boroneanț 2000, 6.
18. CĂPRIOARA, „Peștera Gaura Scrofii”, comuna Săvârșin, județul Arad; Barbu *et alii* 1998, 49; Boroneanț 2000, 4; Ciugudean 2000, 66.
19. CÂMPANII DE SUS, „Peștera Fața Pietrei”, comuna Câmpani, județul Bihor; Vlassa 1974, 411, fig. 3; 4/1-2.
20. CÂMPANII DE SUS, „Peștera Măgura”, comuna Câmpani, județul Bihor; Vlassa 1974, 411, fig. 5-8; Roman 1976, 80, pl. 34/3; 42/4; 43/8, 9, 14, 15, 17; 46-2.
21. CEFA, „Feleștăniar”, comuna Cefa, județul Bihor; Crișan 1987, 19, pl. II/4-7; Crișan 1988, 339-341; Ciugudean 2000, 47, 67.
22. CEFA, „La Pădure”, comuna Cefa, județul Bihor; Crișan 1993, 9; Crișan 1994, 24; Crișan 1998, 7-14.
23. CHESINȚ, „Movila Huncă”, comuna Chesinț, județul Arad; Pădureanu 1982, 35; Ciugudean 2000, 67; Luca 2005, 70.
24. CLADOVA, „Dealul Carierei”, comuna Păuliș, județul Arad; Boroneanț 1978, 141, pl. 6/2; Barbu *et alii* 1998, 55; Ciugudean 2000, 68; Hügel *et alii* 2004, 97, 99.
25. CLIT, „Gurețul Negrilor”, comuna Hășmaș, județul Arad; Dudaș 1970, 356; Dumitrașcu 1970, 149-150; Dumitrașcu 1972, 55, pl. IX/1-9; Roman 1976, 13, 43, 81; Dudaș 1976, 23; Dumitrașcu 1985, 56, nota 16; Barbu *et alii* 1998, 59; Ciugudean 2000, 68.
26. CORBEȘTI, „Cuca Ciolt”, comuna Pietriș, județul Arad; Roman 1976, 81; Barbu *et alii* 1998, 60; Ciugudean 2000, 69.
27. CORBEȘTI, „Dealul Comorii”, comuna Pietriș, județul Arad; Barbu *et alii* 1998, 60.
28. CORNEȘTI, „Jadani”, comuna Orțișoara, județul Timiș; Roman 1976, 13; 82; Ciugudean 2000, 73; Luca 2005, 76.
29. COVĂSÂNȚ, „Cioaca Tornia”, comuna Covăsânț, județul Arad; Pădureanu 1982, 36; Ciugudean 2000, 69.
30. COVĂSÂNȚ, „Măgura”, comuna Covăsânț, județul Arad; Pădureanu 1982, 35, fig. 3/7-8; Ciugudean 2000, 69.
31. CUIED, „Dulău”, comuna Buteni, județul Arad; Dudaș 1976, 23-24, pl. I/22-26; II/1-8; Crișan 1988, 341; Ciugudean 2000, 70.
32. DEZNA, „La Vii”, comuna Desna, județul Arad; Roman 1976, 81, pl. 9/1, 2; Dudaș 1976, 25, pl. II/9-21; Barbu *et alii* 1998, 65; Ciugudean 2000, 70.
33. DUD, „Cioaca Chiciora”, comuna Târnova, județul Arad; Pădureanu 1982, 36-37, fig. 1; 2; 3/1-6; Băcuiet 1996, 7-8, pl. I/6-7; II/1, 4; III/1-2, 4-5; Barbu *et alii* 1998, 67; Ciugudean 2000, 71.
34. DUMBRAVA, oraș Livada, județul Satu Mare; Kalmar 1983, 65; Ciugudean 2000, 71.
35. DOBREȘTI, „Valea Topliței”, comuna Dobrești, județul Bihor; Dumitrașcu 1972, nota 17.
36. GHIDA, „La Țigăncuș”, comuna Balc, județul Bihor; Haimovici 1994, 401.
37. HALMEU, „Király Domb I”, comuna Halmeu, județul Satu Mare; Marta *et alii* 2002a, 151.
38. IANOȘDA, „Cetăți”, comuna Mădăras, județul Bihor; Dumitrașcu 1972, nota 17.
39. LELEI, „Movila Kákány”, comuna Hodod, județul Satu Mare; Némethi 1999, 88.
40. LEȘ, „Hotarul Satului”, comuna Nojorid, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 42.
41. LIVADA DE BIHOR, comuna Nojorid, județul Bihor; Crișan 1988, 341.
42. MARCA, „Cetate”, comuna Marca, județul Bihor; Roska 1942, 171; Lakó 1981, 58; Ciugudean 2000, 75.
43. MADRIGEȘTI, „La Cetățuie”, comuna Brazii, județul Arad; Barbu *et alii* 1998, 82; Ciugudean 2000, 75.
44. MEDIEȘUL AURIT, „Casa Leșului”, comuna Medieșu Aurit, județul Satu Mare; Dumitrașcu 1972, 53-62, pl. VII; VIII; X/4-

- 8; Roman 1976, 32-33; 83; Kalmar 1983, 64, 66; Ciugudean 2000, 10, 75.
45. MEDIȘA, comuna Viile, județul Satu Mare; Roska 1941, 68, Pl. 19; Roman 1976, 83; Kalmar 1983, 66; Ciugudean 2000, 75.
46. MONEASA, „Peștera Hoanca Coului”, comuna Moneasa, județul Arad; Roska 1941, 70, pl. 22; Dudaș 1970, 356; Roman 1976, 13, 83, pl. 12/13; 17/2, 7; 19/4; 39/5; 41/1; Dudaș 1976, 25; Barbu *et alii* 1998, 84; Ciugudean 2000, 76.
47. MONEASA, „Piatra Mare”, comuna Moneasa, județul Arad; Schroller 1933 pl. 30/5; Roska 1941, 70; Roman 1976, 83; Barbu *et alii* 1998, 84; Ciugudean 2000, 76.
48. NADĂȘ, „Confluența Nadășului cu Cighe-
rul”, comuna Tauț, județul Arad; Barbu *et alii* 1998, 86; Ciugudean 2000, 76.
49. OPATIȚA, comuna Deta, județul Timiș; Roman 1976, 13, 83.
50. ORADEA, „Ferma Legumicolă numărul 11”, municipiul Oradea, județul Bihor; Crișan 1992, 14, pl. IV; V.
51. ORADEA, „Salca-Ghețarie”, municipiul Oradea, județul Bihor; Roska 1941, 72; Rusu *et alii* 1962, 159-164; Dumitrașcu 1974, 47; Roman 1976, 13, 43, 83, pl. 19/15; 41/23; 42/1; 43/11; 52/29; 66/4-12; 117; Roman-Németi 1978, 13, 42, pl. 52/9-12; 53/6-10; Ciugudean 2000, 53.
52. ORADEA, „Salca-Fabrica de Bere”, municipiul Oradea, județul Bihor; Bulzan *et alii* 2003, 221.
53. PĂUȘA, comuna Nojorid, județul Bihor; Roman 1976, 84; Dumitrașcu 1986, 693; Crișan 1988, 341; Ciugudean 2000, 77.
54. PEȘTERE, „Peștera Călățea”, comuna Aștileu, județul Bihor; Roska 1941, 140; Dumitrașcu 1974, 53; Dumitrașcu 1986, 693.
55. PETRANI, „Piatra Pietrarilor”, comuna Pocola, județul Bihor; Dumitrașcu-Hadnagy 1980, 518.
56. POIANA, „La Pădure”, comuna Tăuteu, județul Bihor; Crișan *et alii* 2005, 231.
57. PORT, „Corău”, comuna Marca, județul Sălaj; Matei *et alii* 2003, 246.
58. RĂDEȘTI, „Cetățuia”, comuna Almaș, județul Arad; Pădureanu 1985, 38; Pădureanu 1987, 36, fig. 2b; Ciugudean 2000, 78.
59. RÂPA, „Dealul Morilor”, comuna Tinca, județul Bihor; Dumitrașcu 1967, 91, nota 80; Dumitrașcu 1972, nota 17; Dumitrașcu 1972a, 51; Dumitrașcu 1974, 57; Roman 1976, 85; Crișan 1988, 341; Ciugudean 2000, 83.
60. ROMĂNEȘTI, „Peștera cu Apă”, comuna Tomești, județul Timiș; Roman 1973, 59; Roman 1976, 84, pl. 17/3, 5; 19/7; 26/6; 33/4-5; 35/13, 15; 39/4, 6; 41/9; 43/12; 47/7-9; 105-108; Boroneanț 2000, 92; Ciugudean 2000, 17, 51, 79; Petrescu 2000, 20; Luca 2005, 212.
61. ROȘIA, „La Țarină”, comuna Roșia, județul Bihor; Dumitrașcu 1972, nota 17.
62. ROȘIA, „Peștera Vacii”, comuna Roșia, județul Bihor; Dumitrașcu 1968, nota 17; Roman 1976, 84; Ciugudean 2000, 79.
63. ROȘIA NOUĂ, „Dealul Comorii”, comuna Petriș, județul Arad; Pădureanu 1982, 37; Ciugudean 2000, 79.
64. SACALASĂU NOU, „Cetatea”, comuna Derna, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 59; Roman 1976, 85; Ciugudean 2000, 79.
65. SĂVÂRȘIN, „Cetățeaua”, comuna Săvârșin, județul Arad; Barbu-Hurezan 1982, 51, pl. I; Pădureanu 1982, 37-38; Barbu *et alii* 1998, 107; Ciugudean 2000, 80; Hügel *et alii* 2007, 310-311; Hügel *et alii* 2008, 272-274.
66. SÂNNICOLAU ROMÂN, „Bereac”, comuna Sânnicolau Român, județul Bihor; Dumitrașcu-Crișan 1990, 97-98.
67. SEBIȘ, „Dealul Pleșa”, oraș Sebiș, județul Arad; Dudaș 1976, 22-23, pl. I/12-18; Ciugudean 2000, 80.
68. SIGHIȘEL, „Peștera Măgura”, comuna Câmpani, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 66.
69. SUPLACU DE BARCĂU, comuna Suplacu de Barcău, județul Bihor; Roman 1976, 85; Ciugudean 2000, 81.
70. SUPLACU DE BARCĂU, „Corău III”, comuna Suplacu de Barcău, județul Bihor; Fazecaș-Lakatos 2003, 185.
71. SUPLACU DE BARCĂU, „Lapiș II”, comuna Suplacu de Barcău, județul Bihor; Dumitrașcu 1974, 71; Fazecaș-Lakatos 2003, nota 10.
72. SUPURU DE JOS, „Dreapta șoselei nr. 19A”, comuna Supuru de Jos, județul Satu Mare; Németi 1999, 86; Ciugudean 2000, 81.
73. SUSANI, „Râpi-Săcături”, comuna Ignești, județul Arad; Roman 1976, 85, pl. 9/5-6, 9-10; Dudaș 1976, 25-28, pl. III-IV; Barbu *et alii* 1998, 119; Ciugudean 2000, 82.
74. ȘILINDIA, „Satul Mic”, comuna Șilindia, județul Arad; Dudaș 1970, 356; Dumitrașcu 1972, pl. X/1-3; Roman 1976, 13, 85; Dudaș 1976, 24-25; Barbu *et alii* 1998, 122; Ciugudean 2000, 82.
75. ȘIMLEUL SILVANIEI, „Observator”, oraș Șimleul Silvaniei, județul Sălaj; Kalmar 1983, 66; Ciugudean 2000, 81; Pop *et alii* 2000, 102.
76. ȘIRIA, „Zoape”, comuna Șiria, județul Arad; Pădureanu 1985, 39; Roman 1976, 85;

- Dudaş 1976, 25; Barbu *et alii* 1998, 124; Ciugudean 2000, 82.
77. ŞUNCUIUŞ, „Dealul Simionului”, comuna Şuncuiuş, judeţul Bihor; Ghemiş–Sava 2006, nota 16.
 78. ŞUNCUIUŞ, „Peştera Igrîţa”, comuna Şuncuiuş, judeţul Bihor; Emödi 1984, 405-431; Dumitraşcu 1986, 693; Ciugudean 2000, 83.
 79. ŞUNCUIUŞ, „Peştera Izbândiş”, comuna Şuncuiuş, judeţul Bihor; Dumitraşcu 1974, 74; Roman 1976, 13, 85; Emödi 1984, 407; Dumitraşcu 1986, 693; Ciugudean 2000, 83.
 80. ŞUNCUIUŞ, „Peştera Moanei”, comuna Şuncuiuş, judeţul Bihor; Ghemiş–Sava 2006, 19-31.
 81. TAUŢ, „Dealul Rujelor”, comuna Tauţ, judeţul Arad; Pădureanu 1982, 38; Pădureanu 1987, 33; Barbu *et alii* 1998, 126; Ciugudean 2000, 83.
 82. TĂŞAD, „Cetăţaua”, comuna Drăgeşti, judeţul Bihor; Dumitraşcu 1974, 77; Dumitraşcu 1985, Harta I; Dumitraşcu *et alii* 1997, 64.
 83. TĂŞNAD, „Sere”, oraş Tăşnad, judeţul Satu Mare; Nemeti *et alii* 2002, 310; Virag *et alii* 2006, 359.
 84. TĂUTELEC, „Pășunea Cetariului”, comuna Cetariu, judeţul Bihor; Dumitraşcu 1974, 78.
 85. TĂUTELEC, „La Tobor”, comuna Cetariu, judeţul Bihor; Dumitraşcu 1974, 78.
 86. TIMIŞOARA, „Mehala”, municipiul Timişoara, judeţul Timiş; Medeleţ–Bugilan 1974, 85-86.
 87. TURULUNG, comuna Turulung, judeţul Satu Mare; Kalmar 1983, 66; Ciugudean 2000, 83.
 88. VADU CRIŞULUI, „Peştera cu Apă”, comuna Vadu Crişului, judeţul Bihor; Schroller 1933, 74; Roska 1941, 77, pl. 28; Roman 1976, 86, 50/10; Ciugudean 2000, 84.
 89. VĂSOAIA, „Cioaca Grădiştii”, comuna Chisindia, judeţul Arad; Pădureanu 1982, 38; Barbu *et alii* 1998, 132; Ciugudean 2000, 85.
 90. VIŞAG, „Sălaşul cu Paie”, comuna Victor Vlad Delamarina, judeţul Timiş; Moroz-Pop 1983, 482; Luca 2005, 271.

7. Concluzii

Finalul epocii cuprului, din Câmpia de Vest, este ilustrat printr-un număr de 195 de situri. Din acest punct de vedere raportul dintre culturile Baden și Coțofeni, pe de-o parte, și Cernavodă III-Boleráz pe de alta, este disproporțional. Primele două culturi sunt ilustrate prin 87, respectiv 90 de situri, iar Cernavodă III-

Boleráz prin 18, desigur, aceste cifre reprezentând un stadiu al cercetării.

Numărul siturilor Baden, ce conțin elemente Coțofeni se ridică la 17, pe când cele Coțofeni, ce conțin elemente Baden sunt 3 (tb. 1, 2). Sincronismul dintre Baden C și Coțofeni II, propus de Ciugudean este parțial adevărat. Până în prezent au fost identificate 5 situri Baden C, care să conțină elemente Coțofeni II (Moftinu Mic „Pescărie A”, Sanislău „Curtea fermei C.A.P. (III)”, Sălacea „Dealul Vida”, Sântandrei și Unimăt „Dâlboci”) și alte 3 situri Baden B final, care să conțină elemente Coțofeni I final sau II timpuriu (Cehăluț „Ferma C.A.P.”, Curbulcut „Cseroldal”, Oradea „Salca-Ghețarie”), astfel nu se poate omite contemporaneitatea Baden B final cu Coțofeni I final/II timpuriu.

Sincronismul Baden D-E – Coțofeni III – Kostolac a fost demonstrată de către Ciugudean¹⁴⁷ pe baza deducției logice. Cert este că până în prezent nu au fost identificate materiale Coțofeni III în mediul Baden D-E și nici invers, toate elementele Coțofeni din mediul Baden D aparțin fazei II (Fegernic, Pișcolt „Nisipărie”, Şuncuiuş „Peştera Igrîţa”, Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”).

În privința stadiului cercetărilor (fig. I), pentru cultura Cernavodă III-Boleráz, 4 (22%) dintre descoperiri provin din săpături de salvare, 7 (39%) din cercetări de suprafață și 7 (39%) din descoperiri efectuate de către amatori. Referitor la siturile Baden, unul singur (1%) a fost cercetat prin săpături sistematice, 15 (17%) din săpături sistematice ce vizează altă epocă, 12 (14%) din spături de salvare, 11 (13%) din sondaje arheologice, 17 (19%) din cercetări de suprafață, 20 (23%) sunt descoperiri efectuate de către amatori, iar pentru 11 (13%) situri nu a fost precizat tipul cercetării. Cultura Coțofeni, fiind mai slab cercetată decât cultura Baden, un singur sit un singur (1%) cercetat prin săpătură sistematică, 11 (12%) prin săpături sistematice ce vizau alte epoci, 8 (9%) prin săpături de salvare, 18 (20%) prin sondaje arheologice, 24 (27%) prin cercetări de suprafață, 8 (9%) descoperiri efectuate de către amatori, la 20 (22%) dintre situri neputând fi precizat tipul descoperirii.

Majoritatea descoperirilor au fost efectuate în urma săpăturilor sistematice ce vizau alte epoci, cercetărilor de suprafață sau descoperirilor efectuate de către amatori. Aceasta arată nevoia unor săpături sistematice, care să vizeze stațiuni ale acestor culturi culturilor, săpături

¹⁴⁷ Luca *et alii* 2005, 16.

necesare pentru a avea o imagine de ansamblu asupra acestui orizont cronologic.

Siturile culturii Cernavodă III-Boleráz sunt amplasate, din punct de vedere al altitudinii pe primele două trepte, patru pe prima și 7 pe a doua, 50 – 100 m, respectiv, 101 – 150 m (fig. V). Formele geografice preferate sunt terasele, urmate de grinduri și dune de nisip (fig. VIII).

În privința distribuției siturilor culturii Baden pe altitudine putem observa că marea majoritate a acestora, exceptând cele din ultima fază de evoluție, D-E Neustupnó, se încadrează pe treapta de 101 – 150 m (fig. VI). Din punct de vedere al distribuției pe forme geografice, cele mai răspândite sunt descoperirile situate pe terasele unor râuri, fiind urmate, în egală măsură, de cele de pe grinduri și dune de nisip (fig. IX). Siturile ce depășesc altitudinea de 200 m și cele localizate pe dealuri sau în peșteri, reprezintă o excepție.

Referitor la siturile Coțofeni, se observă o discrepanță între fazele culturii, ce decurge din analiza distribuției pe altitudine (fig. VII) și pe forme de relief (fig. X). Astfel, în faza I majoritatea siturilor se regăsesc pe primele trei trepte de altitudine, 50 – 200 m, pentru faza II, jumătate din situri sunt amplasate pe treapta 201 – 250 m, restul situându-se sub aceasta. Ultima fază de evoluție a culturii, III, reprezintă maxima „expansiune”, situri fiind identificate pe majoritatea treptelor de altitudine, cele mai multe regăsindu-se între 251 și 300 m. Lucrurile sunt similare și din punct de vedere al amplasării pe forme geografice. Marea majoritate a descoperirilor din faza I sunt situate pe terase, aceasta corespunde și cu amplasarea pe altitudine. Siturile fazei II sunt distribuite în mod, aproximativ, egal pe toate formele de relief, mai puțin pe grinduri. Așa cum am precizat mai sus, faza III reprezintă o urcare în altitudine, aproape fără excepție, siturile sunt amplasate pe dealuri sau în peșteri.

Examinarea distribuției pe altitudine și pe forme de relief, coroborată cu puținele analize arheozoologice și cu cercetarea unor situri, atât Baden, cât și Coțofeni, ne oferă indicii privind mobilitatea acestor comunități. Având în vedere că mobilitatea este determinată, în mare parte, de către economie, cele două trebuie analizate împreună.

Determinările arheozoologice efectuate în siturile Coțofeni¹⁴⁸, demonstrează preferința acestor comunități pentru ovicaprine și bovine.

Cultura Baden a fost privată până în prezent de astfel de analize, dar putem lua în considerare situri ale culturii Ungaria¹⁴⁹.

Din preferința acestor comunități pentru creșterea animalelor, cu precădere a bovinelor, în zona de câmpie și a caprinelor, în zona înaltă, o mare mobilitate a acestora, din densitatea mare a siturilor și nivele de cultură nu prea groase, putem deduce că strategia de subsistență se baza pe păstorit. În această ordine de idei susținerea ipotezei, conform căreia, economia comunităților Coțofeni se baza pe păstoritul tranhumant¹⁵⁰, este foarte greu de susținut, mai ales în contextul actual al cercetărilor.

În urma întocmirii repertoriului siturilor Finalului Epocii Cuprului din Câmpia de Vest, s-au evidențiat trei zone, din punct de vedere al stadiului actual al cercetării, al densității siturilor și al nivelului de interacțiune dintre culturile Baden și Coțofeni (harta IV).

Prima, dintre ele se desfășoară de la sudul Crișului Repede, până pe râul Crasna. Aceasta este zona, în care au fost propagate elementele Coțofeni în mediul Baden, toate cele 17 situri Baden, în care sunt prezente elemente ale culturii Coțofeni sunt regăsite, exclusiv, în această zonă.

„Interacțiunea” din această zonă se datorează, probabil, altitudinilor joase piemontane, numeroaselor golfuri formate, de către câmpie, ce au înlesnit contactele dintre cele două culturi. Nu trebuie omis nici faptul că toate siturile Baden, în care au fost surprinse elemente Coțofeni sunt cercetate prin săpături arheologice.

Zona a doua, este reprezentată prin arealul delimitat de sudul Crișului Repede și de valea sudică a Mureșului inferior. Caracteristica principală a zonei este dată de lipsa prezenței elementelor „străine”, atât în cadrul siturilor Baden, cât și a siturilor Coțofeni. Elemente de interacțiune, dintre cele două culturi au fost observate doar la Dud „Cioaca Chiciora”, unde au fost descoperite câteva fragmente ceramice de factură badenoidă, în mediul Coțofeni. La Șilindia „Satul Mic” și Tășad „Cetățaua” sunt semnalate ambele tipuri de materiale (Baden și Coțofeni), neputându-se preciza alte detalii.

În urma analizei materialului de la Cladova „Dealul Carierei”, din colecția Complexului Muzeal Arad s-au putut contura unele concluzii. Observațiile stratigrafiei verticale nefiind relevante, în acest caz, datorită deranjărilor din

¹⁴⁸ Gheorocanu *et alii* 1978, 273-274; Andrițoiu 1992, 132; El Susi 1993, 35-40; Haimovici 1994, 401-404; Lazăr 1995, 251; Becker 2000, 69-77; Bindea 2005, 58-59.

¹⁴⁹ Bökönyi 1959, 61; Bökönyi 1971, 646, fig. I; Bökönyi 1974, 345, 415.

¹⁵⁰ Roman 1976, 15, 77; Ciugudean 2000, 19-21.

epocile ulterioare, care au distrus stratigrafia nivelelor preistorice, am recurs, la analiza tipologică a materialului. Astfel, se pot distinge două nivele de locuire distincte, reprezentate prin materiale Baden D₂-E și Coțofeni Ia.

O altă observație ar mai fi lipsa descoperirilor dintre Crișul Negru și Crișul Alb (zona de câmpie). Lipsa descoperirilor de orice fel (excepție făcând situri de sec. II-IV d.Hr.), se datorează, în bună măsură, sărăturilor, ce afectează atât flora cât și fauna locală.

Lipsa elementelor „străine” în mediile Baden și Coțofeni, din această zonă, se datorează, cel mai probabil, lipsei cercetărilor sistematice ale zonei.

Cea mai puțin densă zonă, ce de-a treia, se desfășoară de la sudul Mureșului, până pe valea Bârzavei. Doar situl Coțofeni de la Bodo „Sub Deal”, conține elemente ale culturii Baden, majoritatea siturilor, din această zonă, aparțin culturii Coțofeni.

Existența unor situri Baden, precum cele de la Cladova, Sălacea, Șuncuiuș, amplasate pe forme de relief înalte și a unor situri Coțofeni, ridicate în câmpie, precum Cefa, Cornești, Sănnicolau Român sau Timișoara, necesită o schimbare de viziune, asupra comunităților finalului epocii cuprului.

Punerea în discuție a „granițelor”, unor entități culturale, reprezintă o imagine alterată a realității preistorice. Aruncând o simplă privire asupra situației pe altitudine și pe forme geografice, atât a descoperirilor Baden, cât și a celor Coțofeni, se poate observa irelevanța impunerii unor astfel de șabloane.

BIBLIOGRAFIE

- Andrițoiu 1992,
I. Andrițoiu, *Civilizația tracilor în sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, București, (1992).
- Barbu-Hurezan 1982,
M. Barbu, G. P. Hurezan, *Cercetările arheologice de la Săvârșin. Ziridava*, XIV, (1982), 49-66.
- Barbu et alii 1998,
M. Barbu, P. Hügel, G. P. Hurezan, E. D. Pădureanu, *Repertoriul arheologic al Mureșului Inferior. Județul Arad*, Timișoara, (1999).
- Basarab 1996,
L. M. Basarab, *Geografia României*, București, (1996).
- Băcuiet 1996,
D. Băcuiet, Noi date cu privire la așezarea aparținând perioadei de tranziție la Epoca Bronzului de la Dud. *Ziridava*, IXX-XX, (1996), 7-13.
- Becker 2000,
C. Becker, Subsistenzstrategien während der frühen Metallzeit im zentralkarpatischen Raum-neue archäozoologische Daten zur Coțofeni-und Monteoru Kultur. *PZ*, 75, (2000), 63-92.
- Berciu 1960,
D. Berciu, *Istoria României*, I, (1960), 71-82.
- Berciu 1961,
D. Berciu, *Contribuții la problemele Neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, (1961).
- Berciu 1966,
D. Berciu, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, București, (1966).
- Bindea 2005,
D. Bindea, Fauna culturii Coțofeni din Transilvania. *Marmatia*, 8/1, (2005), 57-70.
- Bondár 2002,
M. Bondár, A Badeni Kultúra kutatási helyzete Magyarországon (vázlat). *StudArch*, VIII, (2002), 7-30.
- Boroneanț 1978,
V. Boroneanț, Considerații preliminare asupra cercetărilor de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad). *Ziridava*, X, (1978), 139-158.
- Boroneanț 2000,
V. Boroneanț, *Arheologia peșterilor și minelor din România*, București, (2000).
- Boroneanț et alii 1983,
V. Boroneanț, M. Zdroba, G. P. Hurezan, Săpăturile arheologice de la Cladova (jud. Arad). *MCA*, XV (1983), 19-22.
- Bökönyi 1959,
S. Bökönyi, Die frühalluvialen Wirbeltier-fauna Ungarns (von Neolithikum bis zur La Tène Zeit). *ActaArchHung*, XI, (1959), 39-102.
- Bökönyi 1971,
S. Bökönyi, The Development and History of Domestic Animals in Hungary: The Neolithic Through the Middle Ages. *AA*, New Series, 73/3, (1971), 640-674.
- Bökönyi 1974,
S. Bökönyi, *History of Domestic Mammals in Central and Eastern Europe*, Budapesta, (1974).
- Bulzan-Ghemiș 1999,
S. Bulzan, C. Ghemiș, Hodoș, com. Sălard, jud. Bihor. Punct: Malomdomb. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1999. A XXXIV-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Deva, 24-28 mai 2000*. București, (2000), 45.
- Bulzan et alii 2003,
S. Bulzan, G. Fazecaș, A. Lakatos, C. Ghemiș, Oradea, jud. Bihor. Punct: Salca - Fabrica de Bere. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2002. A XXXVII-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Covasna, 2-6 iunie 2003*. București, (2003), 221
- Cârciumaru 1996,
M. Cârciumaru, *Paleobotanica*, Iași, (1996).

- Ciugudean 2000,
H. Ciugudean, *Eneoliticul final în Transilvania și Banat: Cultura Coțofeni*, Timișoara, (2000).
- Ciugudean 2002,
H. Ciugudean, The Copper Metallurgy in the Coțofeni Culture (Transylvania and Banat). *Apulum*, XXXIX, (2002), 95-106.
- Crișan 1987,
I. Crișan, Descoperiri arheologice în hotarul localității Cefa (Jud. Bihor). *Crisia*, XVII, (1987), 339-351.
- Crișan 1988,
I. Crișan, Un complex arheologic aparținând culturii Coțofeni, descoperit la Cefa (Jud. Bihor). *Crisia*, XVIII, (1988), 339-351.
- Crișan 1992,
I. Crișan, Cercetări arheologice de salvare la sud-vest de Oradea. *Analele Universității din Oradea*, II, (1992), 13-28.
- Crișan 1993,
I. Crișan, Săpăturile arheologice de la Cefa-La Pădure, județul Bihor din anul 1992. *Crisia*, XXIII, (1993), 9-35.
- Crișan 1994,
I. Crișan, Săpăturile arheologice din anul 1993 de pe șantierul Cefa-La Pădure, jud. Bihor. *Crisia*, XXIV, (1994), 19-31.
- Crișan 1998,
I. Crișan, Materiale arheologice din perioada de tranziție de la Eneolitic la Epoca Bronzului descoperite în așezarea Cefa-La Pădure Județul Bihor. *Crisia*, XXVIII, (1998), 7-14.
- Crișan et alii 2005,
I. Crișan, G. Fazecaș, I. Ghemiș, R. Arcuș, A. Costescu, B. Bobănă, A. Ilieș, I. Muțiu, V. Sava, Poiana, com. Tăuteu, jud Bihor, Punct: La Pădure. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2004. A XXXIX-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Jupiter-Mangalia, 25-28 mai*. București, (2005), 231.
- Dörner 1970,
E. Dörner, Cercetări și săpături arheologice în județul Arad. *MCA*, IX, (1970), 445-466.
- Dudaș 1970,
F. Dudaș, Repertoriul arheologic al Țării Zărandului în lumina ultimelor descoperiri. *RevMuz*, 4, (1970), 355-358.
- Dudaș 1976,
F. Dudaș, Descoperiri enolitice pe valea Crișului Alb. *Crisia*, VI, (1976), 21-34.
- Dumitrașcu 1967 a,
S. Dumitrașcu, Note asupra culturii Coțofeni. *Lucrări Științifice Oradea*, I, (1967), 79-98
- Dumitrașcu 1967b,
S. Dumitrașcu, Colecția arheologică „Eugen Porodan”. *Lucrări Științifice Oradea*, I, (1967), 73-78.
- Dumitrașcu 1968,
S. Dumitrașcu, Așezarea Coțofeni de la Giriș-„Rături”. *Lucrări Științifice Oradea*, II, (1968), 257-264.
- Dumitrașcu 1969,
S. Dumitrașcu, Săpăturile arheologice de la Unimăt. *StComSatuMare*, I, (1969), 41-46.
- Dumitrașcu 1970,
S. Dumitrașcu, Cetățuia dacică de la Clit. *Lucrări Științifice Oradea*, Seria B, (1970), 147-160.
- Dumitrașcu 1972a,
S. Dumitrașcu, Morminte Coțofeni de incine-rație descoperite la Medieșu Aurit. *StComSatuMare*, II, (1972), 53-62.
- Dumitrașcu 1972b,
S. Dumitrașcu, Cercetări arheologice în depresiunea Holodului (II). Săpăturile arheologice de la Tinca-Râpa (jud. Bihor). *Lucrări Științifice Oradea. Istorie-Științe sociale-Pedagogie*, (1972), 49-67.
- Dumitrașcu 1974,
S. Dumitrașcu, *Repertoriul monumentelor din județul Bihor*, Oradea, (1974).
- Dumitrașcu 1985,
S. Dumitrașcu, Descoperiri arheologice din valea Crișului Negru și semnificația lor istorică. *Crisia*, XV, (1985), 53-60.
- Dumitrașcu 1986,
S. Dumitrașcu, Descoperiri arheologice din Valea Crișului Repede și semnificația lor istorică. *Crisia*, XVI, (1986), 687-714.
- Dumitrașcu 1994,
S. Dumitrașcu, *Biharea I, Săpături arheologice (1973-1980)*, Oradea, (1994).
- Dumitrașcu–Tăutu 1968,
S. Dumitrașcu, N. Tăutu, Descoperiri arheologice din hotarul comunei suburbane Sântandrei. *Semicentenarul Unirii Transilvaniei cu România*, Oradea, (1968), 11-14.
- Dumitrașcu–Borcea 1974,
S. Dumitrașcu, L. Borcea, Sondajul arheologic din iulie 1973 în cetatea Biharea. *Crisia*, IV, (1974), 57-64.
- Dumitrașcu–Hadnagy 1980,
S. Dumitrașcu, A. Hadnagy, Cercetări arheologice de suprafață la Petrani, com. Pocola, jud. Bihor. *Crisia*, X, (1980), 517-519.
- Dumitrașcu–Crișan 1990,
S. Dumitrașcu, I. Crișan, Descoperiri și cercetări arheologice din anul 1988 de la Sânni-colau Român, județul Bihor. *Crisia*, XX, (1990), 97-127.
- Dumitrașcu et alii 1997,
S. Dumitrașcu, M. Roșu, S. Pop, Tășad, jud. Bihor, *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1996. A XXXI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, București, 12-15 iunie 1997*. București, (1997), 64.
- El Susi 1993,
G. El Susi, Studiul resturilor de faună din așezarea Coțofeni de la Moldova Veche-Ostrov (Caraș-Severin), *Tibiscum*, VIII, 1993, 35-40.

- Emödi 1984,
J. Emödi, Descoperiri ale culturilor Coțofeni și Baden în peșterile Igrîța și Izbândiș. *ActaMN*, XXI, (1984), 405-431.
- Fazecaș-Lakatos 2003,
G. Fazecaș, A. Lakatos, Arheologia mediului înconjurător. Studiu de Caz: Suplacu de Barcău. (L. Cornea, C. Ghemiș, G. Moisa), *In memoriam Nicolae Chidioșan*, Oradea, (2003), 177-194.
- Ferenczi-Barbu 1979,
Ș. Ferenczi, M. Barbu, Săpăturile arheologice de la Bulci (jud. Arad), anul 1978. *MCA*, XIII, (1979), 289-290.
- Füköh 1987,
L. Füköh, Examinations of the Holocene Molluscs in the cave sediments. (M. Pécsi, L. Kordos), *Holocene Environment in Hungary. Contribution of the INQUA Hungarian National Committee to the XIIth INQUA Congress, Ottawa, Canada*, Budapesta, (1987), 49-56.
- Gheoroceanu et alii 1978,
P. Gheoroceanu, C. Lisovschi-Chelășanu, M. Gheoroceanu, Cercetări asupra faunei din așezarea Cicău-„Săliște”, *ActaMN*, XV, (1978), 273-286.
- Ghemiș-Sava 2006
C. Ghemiș, V. Sava, Descoperiri arheologice din Peștera Moanci (jud. Bihor). *Crisia*, XXXIV, (2006), 19-31.
- Gogăltan 1995,
F. Gogăltan, Die Frühe Bronzezeit im Südwesten Runäniens. Stad der Forschung. *Thraco-Dacia*, 16, (1995), 55-80.
- Gogăltan 1999,
F. Gogăltan, *Bronzul timpuriu și mijlociu în Banatul Românesc și pe cursul inferior al Mureșului*, Timișoara, 1999.
- Gumă 1997,
M. Gumă, *Epoca Bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, (1997).
- Gumă-Săcărin 1981,
M. Gumă, C. Săcărin, Descoperiri Coțofeni inedite de la Bocșa Montană „Colțan” (Județul Caraș-Severin). *Banatica*, VI, (1981), 59-95.
- Haimovici 1994,
S. Haimovici, Notă privind materialul arheozoologic de cultură Coțofeni găsit în apropierea satului Ghinda (La Țigăncuș), Județul Bihor. *Crisia*, XXIV, (1994), 401-404.
- Halavács 1887,
G. Halavács, A német-bogsáni őskori leletekről, *Archaeologiai Értesítő*, 7, (1887), 49-52.
- Hampel 1891,
J. Hampel, A délmagyarországi múzeum hivatalos megnyitása, *Archeológiai Értesítő*, N.F. 11, (1891), 378-379.
- Horedt 1968,
K. Horedt, Die Kupferzeit in Transsilvanien, *Apulum*, 7, (1968), 103-116.
- Hügel et alii 2004,
P. Hügel, G. P. Hurezan, F. Mărginean, V. Boroneanț, Cladova, com. Păuliș, jud. Arad. Punct: Dealul Carierei. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2003. A XXXVIII-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Cluj-Napoca, 26-29 mai 2004*. București, (2004), 97-99.
- Hügel et alii 2007,
P. Hügel, G. P. Hurezan, V. Sârbu, Săvârșin, com. Săvârșin, jud. Arad. Punct: Dealul Cetățuia. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2006. A XLI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Tulcea, 29 mai-1 iunie 2007*. București, (2007), 310-311.
- Hügel et alii 2008,
P. Hügel, G. P. Hurezan, F. Mărginean, V. Sava, V. Sârbu, C. Bodo, Săvârșin, com. Săvârșin, jud. Arad. Punct: Dealul Cetățuia. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2007. A XLII-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Iași, 14-17 mai 2008*. București, (2008), 272-274.
- Iercoșan 1987a,
N. Iercoșan, Noi descoperiri din perioada de tranziție la Epoca Bronzului în nord-vestul României. *StComSatuMare*, VII-VIII, (1986-1987), 63-83.
- Iercoșan 1987b,
N. Iercoșan, Noi descoperiri arheologice în zona Carci. *StComSatuMare*, VII-VIII, (1986-1987), 139-158.
- Iercoșan 1991,
N. Iercoșan, Așezarea din perioada de tranziție la epoca bronzului de la Sanislău (Jud. Satu Mare), *ActaMP*, 14-15, (1991), 43-60.
- Iercoșan 1993,
N. Iercoșan, Săpăturile arheologice din județul Satu Mare (1971-1990). *StComSatuMare*, IX-X, (1992-1993), 77-90.
- Iercoșan 2000,
N. Iercoșan, Tășnad, jud. Satu Mare. Punct: Sere. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1999. A XXXIV-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Deva, 24-28 mai 2000*. București, (2000), 105.
- Ignat 1981,
D. Ignat, Așezarea aparținând culturii Baden de la Fenergic (jud. Bihor). *ActaMP*, V, (1981), 121-129.
- Járai-Komlódi 1968,
M. Járai-Komlódi, The Late Glacial and Holocene Flora of The Great Hungarian Plain. *AnnUnivSciBudapestSectBiol*, 9-10, (1968), 199-201.
- Járai-Komlódi 1987,
M. Járai-Komlódi, Postglacial Climate and Vegetation History in Hungary, (M. Pécsi, L. Kordos), *Holocene Environment in Hungary. Contribution of the INQUA Hungarian National Committee to the XIIth INQUA Congress, Ottawa, Canada*, Budapesta, (1987), 37-47.
- Kacsó 1969,
C. Kacsó, Morminte din perioada de tranziție spre Epoca bronzului de la Ciumești. *StComSatuMare*, I, (1969), 49-55.

- Kacsó 1999,
C. Kacsó, Descoperiri din epoca bronzului în peștera Valea Rea de la Vălenii Șomcutei, *SCIVA*, 50/3-4, (1999), 113-126.
- Kalmar 1983,
Z. Kalmar, Descoperiri Coțofeni în bazinul someșan (Someșuri, Crasna, Almaș). *ActaMP*, VII, (1983), 61-67.
- Kalmar 1984,
Z. Kalmar, Materiale neo-eneolitice intrate în colecția Muzeului de Istorie al Transilvaniei I. *ActaMN*, XXI, (1984), 391-403.
- Kalmar 1988,
Z. Kalmar, Materiale neo-eneolitice intrate în colecția Muzeului de Istorie al Transilvaniei III. *ActaMN*, XXIV-XXV, (1987-1988), 467-474.
- Kalmar–Oprinescu 1986,
Z. Kalmar, A. Oprinescu, Descoperiri Baden-Coțofeni în Banat. *Tibiscus*, VI, (1986), 199-209.
- Kordos 1977,
L. Kordos, Changes in the Holocene Climate of Hungary reflected by the „Vole-Thermometer” Method. *FöldrKözlem*, 25/1-3, (1977), 222-229.
- Lakó 1981,
E. Lakó, Repertoriu topographic al epocii pietrei și a perioadei de tranziție spre epoca bronzului în județul Sălaj. *ActaMP*, V, (1981), 37-82.
- Lazarovici 1979,
G. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, (1979).
- Lazarovici–Sfetcu 1990,
G. Lazarovici, O. Sfetcu, Descoperiri arheologice de la Silagiu-Buziaș. *Banatica*, X, (1990), 45-54.
- Lazăr 1995,
V. Lazăr, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu-Mureș, (1995).
- Linick 1979,
T. W. Linck, La Jolla Natural Radiocarbon Measurements VIII. *Radiocarbon*, 21/2, (1979), 186-202.
- Luca 1999,
S. A. Luca, *Sfârșitul eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României: Cultura Bodrogkeresztúr*, Alba Iulia, (1999).
- Luca 2005,
S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul Românesc-Repertoriu*, Sibiu, (2005).
- Luca–Iercoșan 1997,
S. A. Luca, N. Iercoșan, Contribuții la cunoașterea neoliticului din nord-vestul României (III). Materiale descoperite la Săcuieni-Horo (Jud. Bihor) în anul 1996. *StComSatuMare*, XIV, (1997), 11-22.
- Luca et alii 2005,
S. A. Luca, C. Roman, D. Diaconescu, H. Ciugudean, G. El Susi, C. Beldiman, *Cercetări arheologice în peștera Cauce*, II, Sibiu, (2005).
- Magny 1982,
M. Magny, Atlantic and Sub-boreal dampness and dryness? (A. F. Harding), *Climatic Change in Later Prehistory*, (1982), 33-43.
- Mantu 1995,
C. M. Mantu, Câteva considerații privind cronologia absolută a neo-eneoliticului din România. *SCIVA*, 46/3-4, (1995), 213-235.
- Mantu 1998,
C. M. Mantu, *Cultura Cucuteni. Evoluție, cronologie, legături*, Piatra Neamț, (1998).
- Mare–Toma 1996,
M. Mare, N. Toma, Timișoara, jud. Timiș. Punct: Freidorf. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995. A XXX-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Brăila, 2-5 mai 1996*. București, (1996), 129.
- Mare–Toma 1997,
M. Mare, N. Toma, Timișoara, jud. Timiș. Punct: Freidorf. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1996. A XXXI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, București, 12-15 iunie 1997*. București, (1997), 68.
- Marta et alii 2002,
L. Marta, C. Astaloș, C. Virag, Dindești, com. Andrid, jud. Satu Mare. Punct: Vii. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2001. A XXXVI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Buziaș, 28 mai – 1 iunie 2002*. București, (2002), 127-128.
- Marta et alii 2002a,
L. Marta, C. Astaloș, C. Virag, Halmeu, com. Halmeu, jud. Satu Mare. Punct: Király Domb I. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2001. A XXXVI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Buziaș, 28 mai – 1 iunie 2002*. București, (2002), 151.
- Matei et alii 2003,
A. Matei, I. Bejinariu, S. Băcucț-Crișan, D. Tamba, D. Băcucț-Crișan, D. Sana, Porț, com. Marca, jud. Sălaj. Punct: Corău. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2002. A XXXVII-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Covasna, 2-6 iunie 2003*, (2003), 246-249.
- Medeleț 2000,
F. Medeleț, Contribuții la istoria începuturilor Muzeului din Reșița. *Banatica*, 15, (2000), 11-16.
- Medeleț–Bugilan 1974,
F. Medeleț, I. Bugilan, Câteva puncte arheologice din județul Timiș. *Tibiscus*, III, (1974), 81-92.
- Medeleț–Bugilan 1987,
F. Medeleț, I. Bugilan, Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat. *Banatica*, 9, (1987), 87-198.
- Milleker 1897,
B. Milleker, *Délmagyarország régiségleletei a honfoglalás előtti időkből*, I, Timișoara, 1897.
- Moroz-Pop 1983,
M. Moroz-Pop, Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Timiș din Paleolitic și până în Evul Mediu. *Banatica*, 7, (1983), 469-490.

- Müller 1965,
C. Müller, Sceptrul de piatră de la Colțani-Bocșa. *Apulum*, V, (1965), 541-546.
- Nestor 1933,
I. Nestor, Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien. *Ber. RGK*, 22, (1933), 11-181.
- Neustupný 1968,
E. Neustupný, Absolute Chronology of the Neolithic and Aeneolithic periods in Central and South-Eastern Europe. *SlArch*, XVI/1, (1968), 19-60.
- Neustupný 1973,
E. Neustupný, Die Badener Kultur. (B. Chropovsky), *Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur. Symposium Malé Vozokany (8-11 Dezember 1969)*, Bratislava, (1973), 317-352.
- Németi 1979,
J. Németi, Morminte de la începutul Epocii Bronzului descoperite la Pișcolt (Jud. Satu Mare). *SCIIVA*, 30/4, (1979), 572-536.
- Németi 1987a,
J. Németi, Descoperiri arheologice din teritoriul localității Moftinul Mic (Jud. Satu Mare). *StComSatuMare*, VII-VIII, (1986-1987), 101-137.
- Németi 1987b,
J. Németi, Noi descoperiri din neoliticul târziu în Valea Crasnei. *StComSatuMare*, VII-VIII, (1986-1987), 15-61.
- Németi 1993,
J. Németi, Repertoriul arheologic al localității Ghenci (com. Căuaș, jud. Satu Mare). *StComSatuMare*, IX-X, (1992-1993), 57-75.
- Németi 1996,
J. Németi, Pișcolt, Jud. Satu Mare. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995. A XXX-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Brăila, 2-5 mai 1996*. București, (1996), 89.
- Németi 1997,
J. Németi, Câteva considerații asupra colecțiilor „Kovács”. *StComSatuMare*, XIV, (1997), 62-74.
- Németi 1999,
J. Németi, *Repertoriul arheologic al Careiului*, București, (1999).
- Németi 2001,
J. Németi, Cernavodă III-Boleráz finds in North-West Romania. (P. Roman, S. Diamandi), *Cernavodă III-Boleráz Symposium. Ein Vorgeschichtliches Phänomen zwischen dem Oberrhein und der Untern Donau. Symposium Mangalia/Neptun (18-24 Oktober 1999)*, București, (2001), 299-329.
- Németi et alii 2001a,
J. Németi, S. P. Levente, G. Robert, Acâș, com. Acâș, jud. Satu Mare. Punct: Râțul lui Vereș. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2000. A XXXV-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Suceava, 23-27 mai 2001*. București, (2001), 19-20.
- Németi et alii 2001b,
J. Németi, R. Gindele, S. Pop, Miftinul Mic, com. Moftin, jud. Satu Mare. Punct: Pescărie II. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2000. A XXXV-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Suceava, 23-27 mai 2001*. București, (2001), 148.
- Németi et alii 2002,
J. Németi, C. Astaloș, G. Szilárd, Tășnad, jud. Satu Mare. Punct: Sere. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2001. A XXXVI-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Buziaș, 28 mai-1 iunie 2002*. București, (2002), 310.
- Nikolova 2001,
L. Nikolova, Approach to the Genesis and Initial Development of the Early Bronze Cultures in the Lower Danube Basin and in the Southern Balkans. (P. Roman, S. Diamandi), *Cernavodă III-Boleráz Symposium. Ein Vorgeschichtliches Phänomen zwischen dem Oberrhein und der Untern Donau. Symposium Mangalia/Neptun (18-24 Oktober 1999)*, București, (2001), 236-260.
- Ordentlich 1967,
I. Ordentlich, Două statuete cu „cap mobil” descoperite la Sălacea. *SCIIVA*, XVIII, (1967), 147-154.
- Paul 1992,
I. Paul, *Cultura Pertești*, București, (1992).
- Pădureanu 1982,
E. D. Pădureanu, Noi descoperiri eneolitice în județul Arad. *Ziridava*, XIV, (1982), 35-48.
- Pădureanu 1985,
E. D. Pădureanu, Contribuții la repertoriul arheologic de pe valea Mureșului inferior și a Crișului Alb. *Crisia*, XV, (1985), 27-52.
- Pădureanu 1987,
E. D. Pădureanu, Noi fortificații pe teritoriul județului Arad. *Ziridava*, XV-XVI, (1987), 29-36.
- Petrasch 1984,
J. Petrasch, Die absolute Datierung der Badener Kultur aus der Sicht des süddeutschen Jungneolithikums. *Germania*, 62/2, (1984), 269-423.
- Petrescu 2000,
S. M. Petrescu, *Locuirea umană a peșterilor din Banat până în Epoca Romană*, Timișoara, (2000).
- Petrovszky 1973,
R. Petrovszky, Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, din paleolitic până în secolul al V-lea î.e.n. *Banatica*, II, (1973), 385-393.
- Petrovszky-Cadariu 1979,
R. Petrovszky, Ș. Cadariu, Așezări ale Culturii Coțofeni în județul Caraș-Severin. *Banatica*, V, (1979), 35-69.
- Petrovszky et alii 1981,
R. Petrovszky, O. Popescu, P. Rogozea, Peșteri din județul Caraș-Severin, cercetări arheologice. *Banatica*, 6, (1981), 429-462.

- Pop *et alii* 2000,
H. Pop, I. Bejinariu, D. Băcuiș-Crișan, S. Băcuiș-Crișan, Șimleul Silvaniei, jud. Sălaj. Punct: Observator. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1999. A XXXIV- a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Deva, 24-28 mai. București*, (2000), 102-103.
- Raczky 1991,
P. Raczky, New Datas on the Southern Connections and Relative Chronology of the „Bodrogkeresztúr-Hunyadi halom” Complex. (J. Lichardus), *Die Kupferzeit als historische Epoche, Symposium Bonn*, (1991), 329-346.
- Rogozea 1987,
P. Rogozca, Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României. *Banatica*, IX, (1987), 347-362.
- Roman 1971
P. Roman, Strukturänderungen des Endäneo-lithikums im Donau-Karpaten-raum, *Dacia N.S.*, 15, (1971), 31-169.
- Roman 1973,
P. Roman, Modificări structurale ale culturilor Eneolitice Final din regiunea Carpato-Danubiană. *Banatica*, II, (1973), 57-77.
- Roman 1976a,
P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, (1976).
- Roman 1976b,
P. Roman, Materiale aparținând perioadei de tranziție de la Eneolitic spre Epoca Bronzului în colecțiile Muzeului Județean Arad. *Ziridava*, VI, (1976), 31-40.
- Roman 1981,
P. Roman, Forme de manifestare culturală din Eneoliticul târziu și perioada de tranziție spre Epoca Bronzului, *SCIVA*, 32/1, (1981), 21-43.
- Roman-Németi 1978,
P. Roman, J. Németi, *Cultura Baden*, București, (1978).
- Rómer 1866,
F. Römer, *Műrégészeti kalauz különös tekintettel Magyarországra. I. Őskori műrégészet*, Budapest, (1866).
- Roska 1932,
M. Roska, Stațiunea preistorică de la Valea lui Mihai, *AISC*, I, (1928-1932), 73-80.
- Roska 1941,
M. Roska, Az aeneolithikum kolozskorpádi I. Jellegű emlékei Erdélyben. *Közlemények*, I, (1941), 44-99.
- Roska 1942,
M. Roska, *Erdély Régészeti Repertórium*, I, Cluj-Napoca, (1942).
- Roșu 1973,
A. Roșu, *Geografia fizică a României*, (1973).
- Rusu *et alii* 1962,
M. Rusu, V. Spoială, L. Galamb, Săpăturile arheologice de la Oradea-Salca. *MCA*, VIII, (1962), 159-164.
- Sălceanu 2004,
I. Sălceanu, Contribuții la cunoașterea cadrului ecologic al eneoliticului final în vestul României. *StComSatuMare*, XVII-XXI/1, (2000-2004), 27-30.
- Schrolller 1933,
H. Schrolller, *Die Stein und Kupferzeit Siebenbürgens*, Berlin, (1933).
- Stadler *et alii* 2001,
P. Stadler, S. Draxler, H. Friesinger, W. Kutschera, A. Priller, W. Rom, P. Steirer, E. M. Wild, Absolute Chronology for Early Civilizations in Austria and Central Europe using ¹⁴C Dating with Accelerator Mass Spectrometry with special Results for the Absolute Chronology of the Baden Culture, (P. Roman, S. Diamandi), *Cernavodă III-Boleráz Symposium. Ein Vorgeschichtliches Phänomen zwischen dem Oberrhein und der Untern Donau. Symposium Mangalia/Neptun (18-24 Oktober 1999)*, București, (2001), 541-562.
- Stratan 1974,
I. Stratan, Un mormânt cu ocră la Bodo (com. Balinț, jud. Timiș). *Tibiscus*, III, (1974), 71-74.
- Tasić 1981,
N. Tasić, Eneolitische Kulturen Ostserbiens und deren Verhältnis zu den Fundstätten in Oltenien, Transylvanien und im Rumänische teil des Banat, *Balkanica*, XII, (1981), 7-25.
- Ursulescu 1998,
N. Ursulescu, *Începuturile istoriei pe teritoriul României*, Iași, (1998).
- Virag *et alii* 2006,
C. Virag, C. Astaloș, R. Gindele, Z. Kádas, A. Hágó, T. Daroczi, Z. Dobos, L. Kiss, T. Nagy, B. Pinkovány, V. Sava, Tășnad, jud. Satu Mare. Punct: Sere. *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2005. A XL-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Constanța, 31 mai-3 iunie 2006*. București, (2006), 359-360.
- Vulpe 1974,
A. Vulpe, Probleme actuale privind metalurgia aramei și a bronzului în România. *Revista de Istorie*, 27, (1974), 243-255.
- Vulpe 1997,
A. Vulpe, Considerații privind începutul și definirea perioadei timpurii a epocii bronzului în România. (D. M. Ciho, V. Nistor și D. Zaharia), *Memorie și patrimoniu. In honorem emeritae Ligiae Bârzu*, București, (1997), 37-50.
- Zirra 1968,
V. Zirra, *Un cimitir celtic în nord-vestul României*, Baia Mare, (1968).

FINAL COPPER AGE SITES FROM THE WESTERN ROMANIAN PLAIN

Summary

The areal under consideration, Western Romanian Plain, represents the contact area of two important, Late Copper Age cultures, Baden and Coțofeni. The main objectives pursued by the study are: investigate the current state of research, elaborate the catalogue of the sites and analyze intra- and intercultural relationships, to establish points of departure for future studies.

The Western Romanian Plain corresponds to the eastern side of the Tisza low plain; both of them represent a part of the vast plain of the Middle Danube. The north limit consists of Oaș-Gutâi Mountains; the southern limit stretches till the border with Serbia. To the west, the plain, bounds with Hungary's border and to the east comes in contact with Western Romanian Hills, entering in some places, in the form of gulfs till the edge of the Western Carpathians.

The existence of Baden discoveries located on hills (Bulci, Cladova, Cubulcut or Tășad) and in caves (Șuncuiuș, Subpiatră) determines the inclusion, in this analysis sites located in bays made by the Western Romanian Plain and their immediate vicinity. In view of this, we can consider the hilly area is predisposed to reciprocal influences.

Cernavodă III-Boleráz Culture

The Cernavoda III Boleráz discoveries are connected to the names of two archaeologists, P. Roman, who published the archaeological material from the Complexul Muzeal Arad collections and J. Némethi, who puts in value the sites around Carei.

Following the excavations, were recorded as domestic discoveries, only four pits and three hearths. Stratigraphical remarks were made at Carei „Drumul Căminului”.

*Map I**: Map of Cernavodă III-Boleráz Sites from The Western Romanian Plain. 1. Arad; 2. Berea; 3. Berveni; 4. Carei; 5. Cămin; 6. Foieni; 7. Macea; 8. Pecica; 9. Pișcolt; 10. Portița; 11. Sânnicolau Mare; 12. Sâmpetru German; 13. Șeitin; 14. Urziceni.

Baden Culture

F. Rómer, in the second decade of the nineteenth century, was the first who make mention of a Baden type discovery, from Sântandrei, Bihor county, followed by I. Hampel and B. Milleker, both, publishing archaeological

material from Beba Veche. In the first decade of the XX century, M. Roska was the first to published an archaeological excavation, from Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”.

The list of Baden-type discoveries is multiplied since the second half of the XX century, by excavations, publication of archaeological surveys or some private collections.

Shortly after the book release of P. Roman, Coțofeni culture monograph's, is release the only monographic study dedicated to the Baden culture, from Romania, the authors cataloguing a number of 55 sites.

The following decades are characterized by the enrichment of Baden sites repertoire, illustrated by the publication of site excavations and surveys.

As you can see (Map II) we are dealing with two areas of sites concentration. To the north, the first area is falling between Crișul Repede and Crasna River, where can be found the highest density of sites and the second area, to the south, focuses on the Mureș River valley. It should be noted that the two groups of sites reflects a stage of research.

Domestic discoveries

Settlements. In the present analysis were introduced only sites with a mentioned topographical position. Thus from a total number of 87 sites (Fig. IX), only for 61 of them is mentioned a topographical position.

Dwellings. So far 13 dwellings have been discovered (excluding those from Cubulcut „Cseroldal” and Dindești „Vii”) of which 10 surface dwellings and 3 pit-houses. As size, dwellings varies from 3 x 2 meters (Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”) to 4,20 x 3,70 m (Fegernic). Excluding the two rooms dwelling from Valea lui Mihai, housing complexes are small size, they can 3-4 persons. As you can see, the surface dwellings are more prevalent.

Hearths. Following the archaeological excavations were discovered 27 hearths, 8 of them located inside the dwellings, and 19 outdoors. For inside the prevailing hearths were round shaped, the average size falls between 0,50-0,60 m, as for the exterior, ellipsoidal hearths, with sizes between 0,65 x 0,50 m and 0,80 x 0,60 m are most common.

Pits. So far 50 pits have been published, of which only 24, with information regarding shapes or sizes. Thus, 19 waste pits have been identified, a provision pit and one ritualic pit. Among the waste pits, only Moftinul Mic „Pescărie A” pit *no. 1* has been initially dug in

* Hărțile de bază sunt preluate de la Holl Balázs.

order to obtain clay and later transformed into a waste pit, in the same time it is the most largest Baden pit excavated.

Stratigraphy. Until now there are nine sites with stratigraphical remarks. The archaeological layers are, in generally thin, from 0,15 m (Unimăt „Dildoci”) to 0,60-0,70 m (Sanislău „Curtea fermei C.A.P.”) and the average layer is reaching somewhere between 0,30-0,40 m. From the thickness of archaeological layers and that so far have not been found sites that contains multiples Baden layers, we concluded that the settlements constitute a short term habitation.

Funeral discoveries

For Romania, things remain doubtful due few discoveries such as Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif” and the alleged graves of the Şuncuiuş „Peştera Igrîţa”.

Map II. Map of Baden Sites from the Western Romanian Plain. 1. Acâş; 2. Andrid; 3. Arad; 4. Beba Veche; 5. Berea; 6. Biharea; 7. Bodrogu Nou; 8. Bulci; 9. Carei; 10. Căpleni; 11. Cefa; 12. Cehăluţ; 13. Cicir; 14. Ciumeşti; 15. Cladova; 16. Cubulcut; 17. Dindeşti; 18. Fegernic; 19. Foieni; 20. Ghenci; 21. Ghilvacii; 22. Girişu de Criş; 23. Hodoş; 24. Moldova Veche; 25. Moftinu Mic; 26. Nerău; 27. Olari; 28. Oradea; 29. Parţa; 30. Pişcolt; 31. Sanislău; 32. Săcuieni; 33. Sălacea; 34. Sâmpetru German; 35. Sântana; 36. Sântandrei; 37. Subpiatră; 38. Şilindia; 39. Şuncuiuş; 40. Tăşad; 41. Timişoara; 42. Tiream; 43. Unimăt; 44. Valea lui Mihai; 45. Văşad; 46. Vezdiu; 47. Viişoara; 48. Voivozi; 49. Zădăreni.

Coţofeni Culture

G. Halavács introduces for the first time in the archaeological literature Coţofeni material from Bocşa Montană „Dealul Colţan”. H. Schroller summarized information on the culture Coţofeni (Furchenstichkeramic and Linsenkeramik). In the following period, S. Dumitraşcu is the most active archaeologist, from the area, managing to enrich the repertoire of this culture. P. Roman, author of the first Coţofeni culture monographs, organize the internal periodisation and at the same time elaborating a vast repertoire. The following decades are characterized by pointing out some discoveries.

Domestic discoveries

Settlements. In the present analysis were introduced a number of 67 settlements. The few, domestic targets discovered in this area are: six dwellings, a hearth and seven pits, all have been published extremely brief. Also, there were only two sites with a recorded stratigraphy.

Funeral discoveries

Funeral discoveries from this area were identified at Medieşul Aurit „Casa Leşului”.

Map III. Map of Coţofeni Sites from the Western Romanian Plain. 1. Abram; 2. Acâş; 3. Aştileu; 4. Blaja; 5. Bocşa; 6. Bocşa Montană; 7. Bocşa Română; 8. Bodo; 9. Buceava-Şoimuş; 10. Buzias; 11. Călăţea; 12. Căprioara; 13. Câmpanii de Sus; 14. Cefa; 15. Chesinţ; 16. Cladova; 17. Clit; 18. Corbeşti; 19. Corneşti; 20. Covăsânt; 21. Cuied; 22. Desna; 23. Dud; 24. Dumbrava; 25. Dobreşti; 26. Ghida; 27. Halmeu; 28. Ianoşda; 29. Lelei; 30. Leş; 31. Livada de Bihor; 32. Marca; 33. Mădrigeşti; 34. Medieşul Aurit; 35. Medişa; 36. Moneasa; 37. Nadăş; 38. Opaţia; 39. Oradea; 40. Păuşa; 41. Peştere; 42. Petrani; 43. Poiana; 44. Porţ; 45. Rădeşti; 46. Râpa; 47. Româneşti; 48. Roşia; 49. Roşia Nouă; 50. Sacalasa Nou; 51. Săvârşin; 52. Sănnicolau Român; 53. Sebiş; 54. Sighişel; 55. Suplacu de Barcău; 56. Supuru de Jos; 57. Susani; 58. Şilindia; 59. Şimleul Silvaniei; 60. Şiria; 61. Şuncuiuş; 62. Taut; 63. Tăşad; 64. Tăşnad; 65. Tăutelec; 66. Timişoara; 67. Turulung; 68. Vadul Crişului; 69. Văsoaia; 70. Vişag.

Conclusions

Final Copper Age from Western Romanian Plain is illustrated by a number of 195 sites. From this point of view the relationship between Baden and Coţofeni cultures, on the one hand, and Cernavodă III-Boleráz on the other, is disproportionately. The first two cultures are illustrated through 87, respectively 90 sites, and Cernavoda III Boleráz through 18, of course, these figures represent a stage of research. Most of the discoveries were made as a result of systematic excavations that aims another age, or discoveries made by amateurs.

Cernavodă III-Boleráz sites are located, in terms of altitude, on the first two altitude steps, four sites are situated on the first and 7 per second, from 50 to 100 m, respectively, from 101 to 150 m (Fig. V). As for the geographical the terraces are preferred, followed by top of a bank ridge and sand dunes (Fig. VIII). With regard to Baden site distribution on the altitude we can see that the vast majority of sites, except the last phase, D₂-E, are situated on the step of 101 – 150 m (Fig. VI). In terms of geographical, the most widespread sites are located on the terraces of rivers, followed in equal measure, by tops of a bank ridge and sand dunes (Fig. IX). Sites in excess of 200 meters altitude and those located on hills or in caves, are an exception.

On Coțofeni sites, notes a discrepancy between the phases of culture, arising out of the analysis of altitude distribution (Fig. VII) and geographical (Fig. X). Thus, in Phase I, most sites are founded on the first three altitude steps, from 50 to 200 m, in Phase II, half of the sites are located on the step of 201 – 250 m, the rest are located below it. On the last phase of the culture, III, representing the maximum „expansion”, sites have been identified on almost all altitude steps, the majority are situated between 251 and 300 m. Things are similar in terms of geographical. The vast majority of phase I sites are situated on terraces, and this corresponds with the location on the altitude. Phase II sites are distributed, equal, on all forms of relief, less on top of a bank ridge. As I noted above, Phase III represents a climb in altitude, the sites, almost without exception, are located on hills or in caves.

After compiling the Final Copper Age sites repertoire from the Western Romanian Plain, have highlighted three areas in terms of the current state of research and the density level of interaction between Baden and Coțofeni cultures (Map IV).

First among them is developing from the southern valley of the Crișul Repede River, till the Crasna River. This is the area where Baden sites have been contaminated with Coțofeni elements (ceramic imports), all 17 Baden sites, in which Coțofeni elements are present are located, exclusively, in this area. The interactions are due probably of the low alpine altitudes and many

gulfs formed by plain. Do not miss the fact that all Baden sites with Coțofeni elements are investigated by archaeological excavations and this area is the most surveyed.

The second area is framed by the southern area of the Crișul Repede River and the southern valley of the Mureș River. The main characteristic of the area is given by the lack of „foreign” elements, both in Baden and Coțofeni sites.

The third area, the least dense, is framed by the southern valley of the Mureș River and the Bârzava valley. The single Coțofeni site that contains Baden elements is Bodo „Sub Deal”, the majority of sites from this area are belonging to Coțofeni culture.

The number of Baden sites, containing Coțofeni elements amounts to 17, while Coțofeni sites, containing Baden elements are represented by 3 (Tb. 1, 2). Baden C/Coțofeni II synchronism proposed by Ciugudean is partly true. So far have been identified 5 Baden C sites, which contain Coțofeni II elements and other 3 final Baden B sites, which contain Coțofeni final I or early II elements so you can not skip, P. Roman's theory of the contemporaneity of Baden final B and Coțofeni final I/early II.

Baden D-E/Coțofeni III/Kostolac synchronism was demonstrated by Ciugudean based on logical deduction. So far has not been identified Coțofeni III elements in Baden D-E sites nor vice versa, all Baden D sites contains Coțofeni II elements.

Nr.	Situl	Faza de evoluție a sitului	Faza de evoluție a importului
1.	Cefa „Fântâna Mighiveghi”	-	-
2.	Cehăluț „Ferma C.A.P.”	B (final)	I (final)
3.	Ciumești „Grajdurile C.A.P. (III)”	C	I (final)
4.	Cubulcut „Cseroldal”	B (final)	II
5.	Fegernic	D	II
6.	Ghenci „Sic”	-	-
7.	Girișu de Criș „Râturi”	C (incipient)	I (final)
8.	Moftinu Mic „Pescărie A”	C	II
9.	Oradea „Salca - Fabrica de Bere”	C?	III?
10.	Oradea „Salca - Ghețarie”	B	I sau II
11.	Pișcolt „Nisipărie”	D	II
12.	Sanislău „Curtea fermei C.A.P. (III)”	C	II
13.	Săcuieni „Horo”	-	-
14.	Sălacea „Dealul Vida”	C	II
14.	Sântandrei	C (incipient)	II
15.	Șuncuiuș „Peștera Igrîța”	D	II (final)
16.	Unimăt „Dâlboci”	C (incipient)	II
17.	Valea lui Mihai „Grădina lui Ráthonyi Iosif”	D	II?

Tb. I. Situri ale culturii Baden ce conțin elemente Coțofeni
Baden sites with Coțofeni elements.

Nr.	Situl	Faza de evoluție a sitului	Faza de evoluție a importului
1.	Bodo	I	-
2.	Dud „Cioaca Chiciora”	II	C?
3.	Cefa „Feleștăniar”	I	B sau C

Tb. II. Situri ale culturii Coțofeni ce conțin elemente Baden
Coțofeni sites with Baden elements.

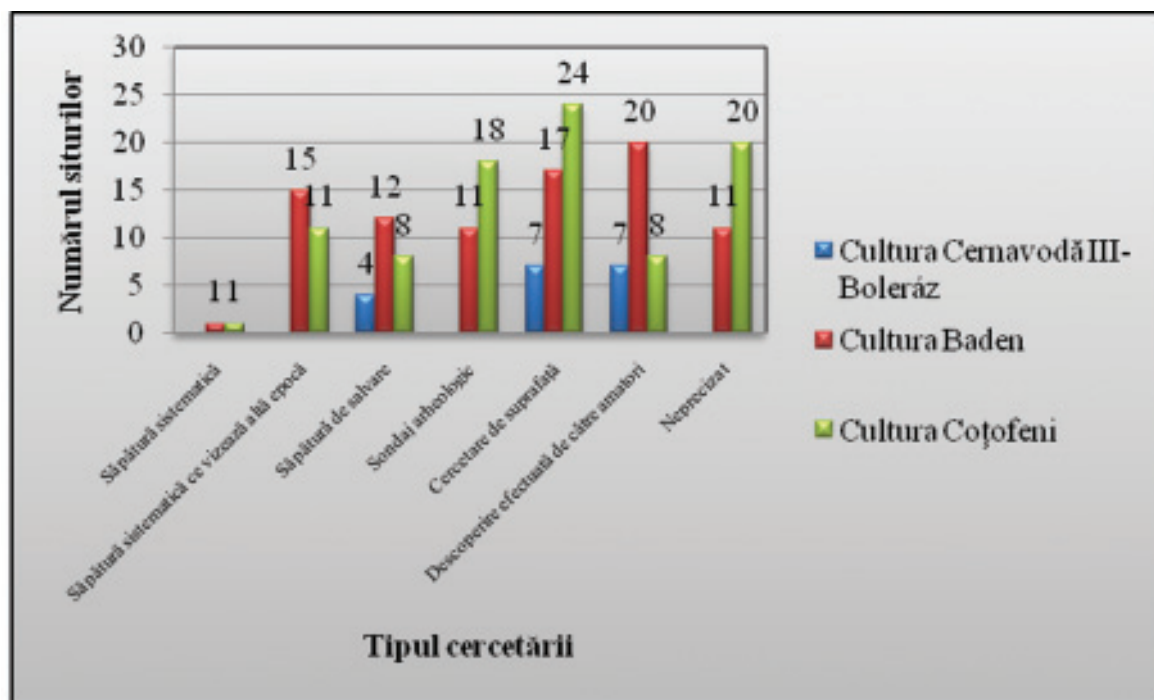

Fig. I. Tipul cercetării siturilor finalului epocii cuprului
Researching type of the Late Copper Age Sites.

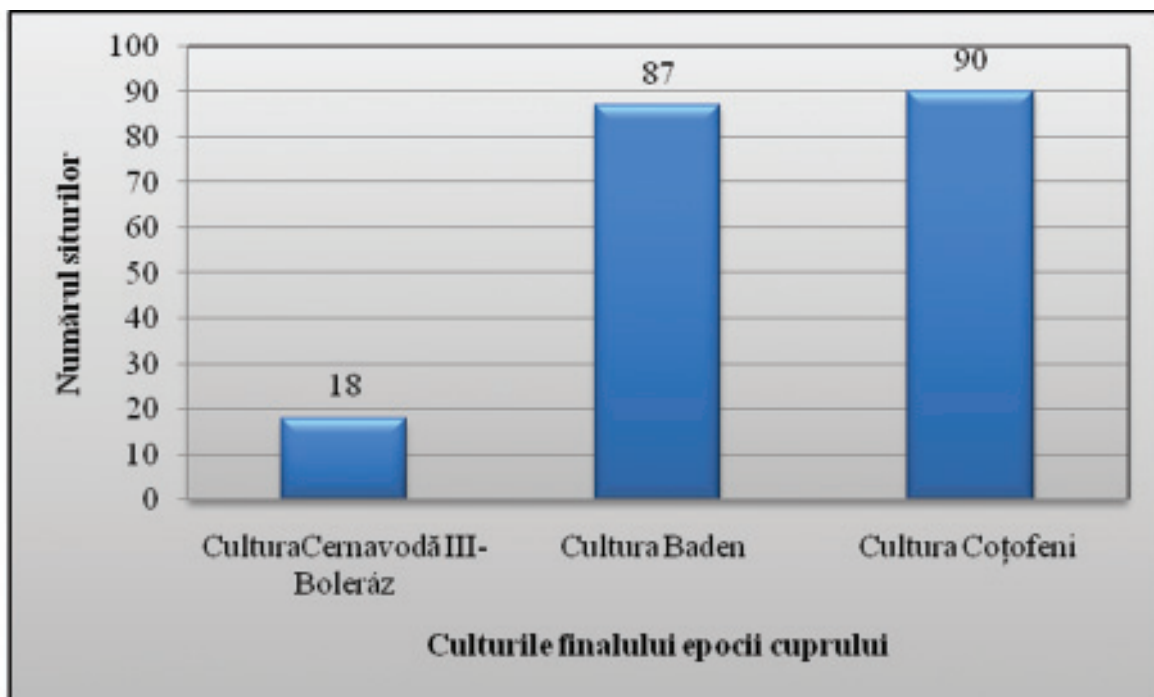

Fig. II. Distribuția siturilor finalului epocii cuprului pe culturi
Number of Late Copper Age Sites.

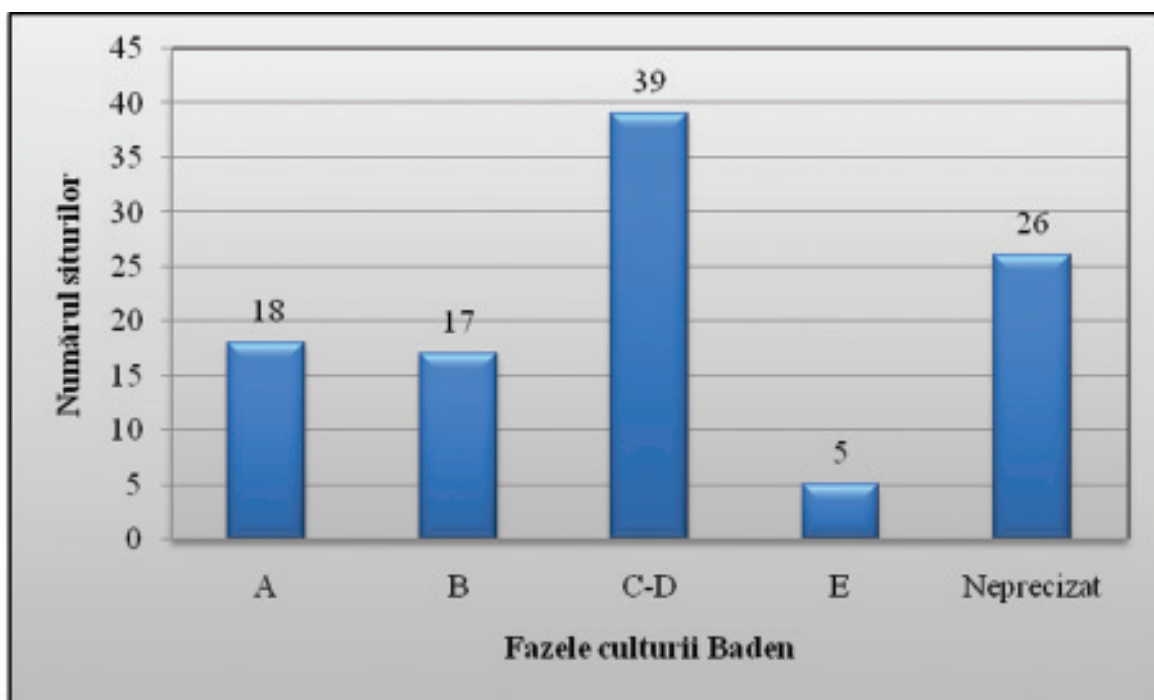

Fig. III. Distribuția siturilor culturii Baden pe faze
Number of Sites in the Phases of the Baden Culture.

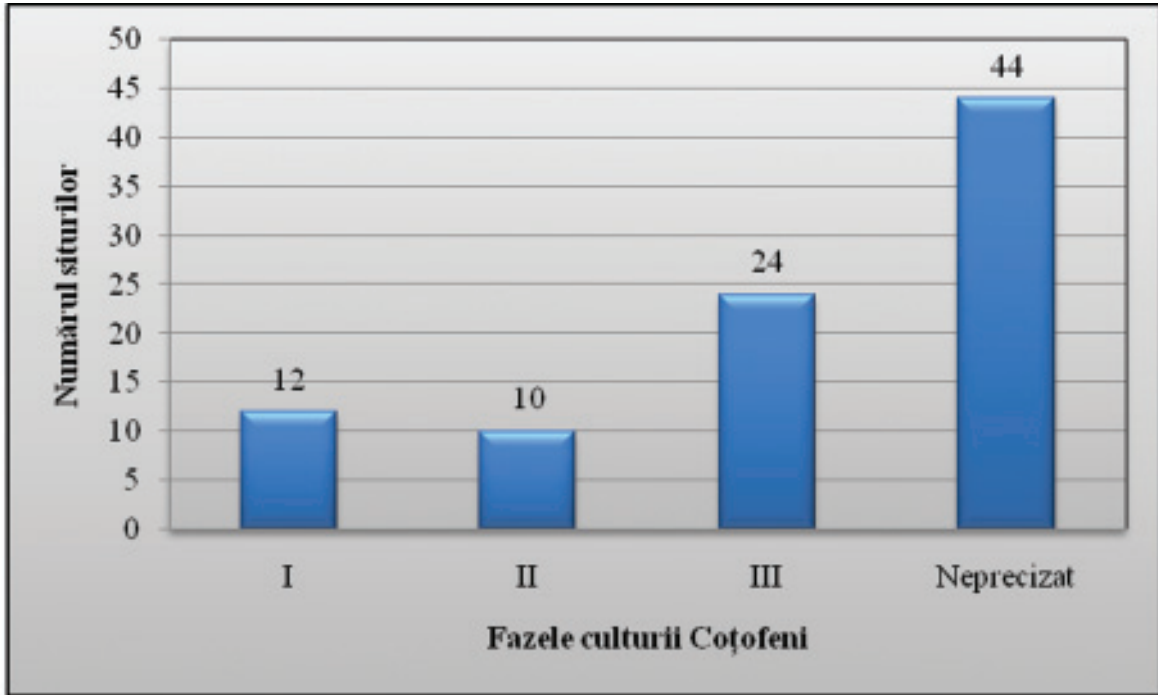

Fig. IV. Distribuția siturilor culturii Coțofeni pe faze
Number of Sites in the Phases of the Coțofeni Culture.

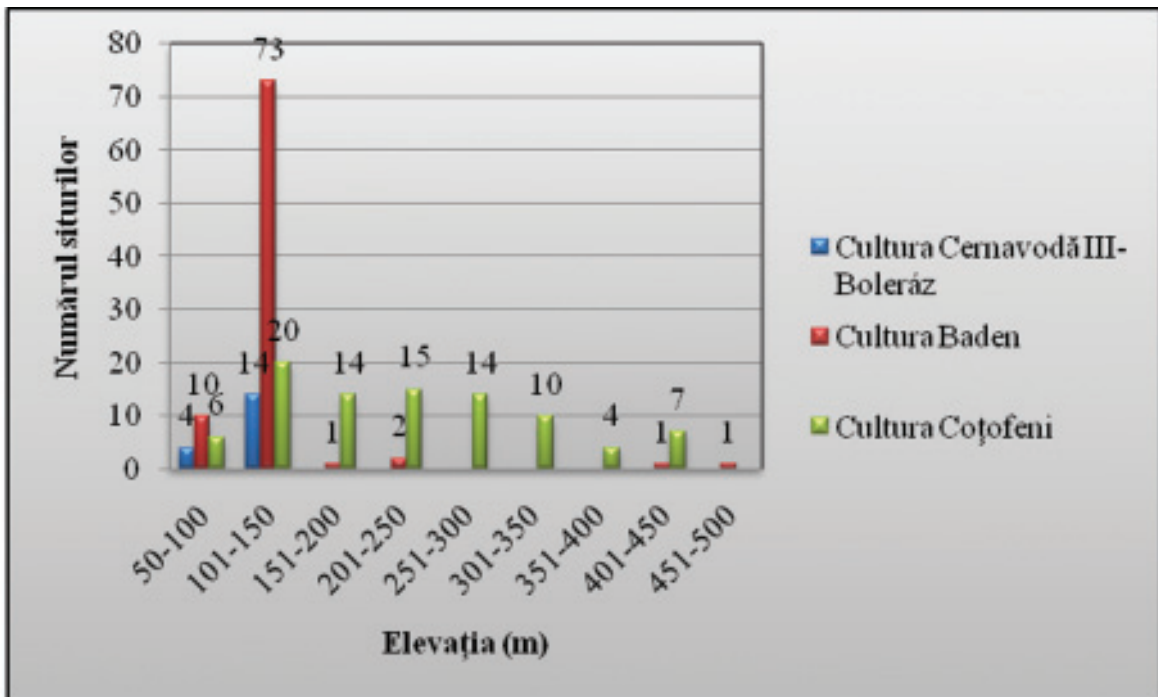

Fig. V. Distribuția siturilor finalului epocii cuprului în funcție de altitudinea absolută
Late Copper Age Site Distribution based on Elevation above Sea Level.

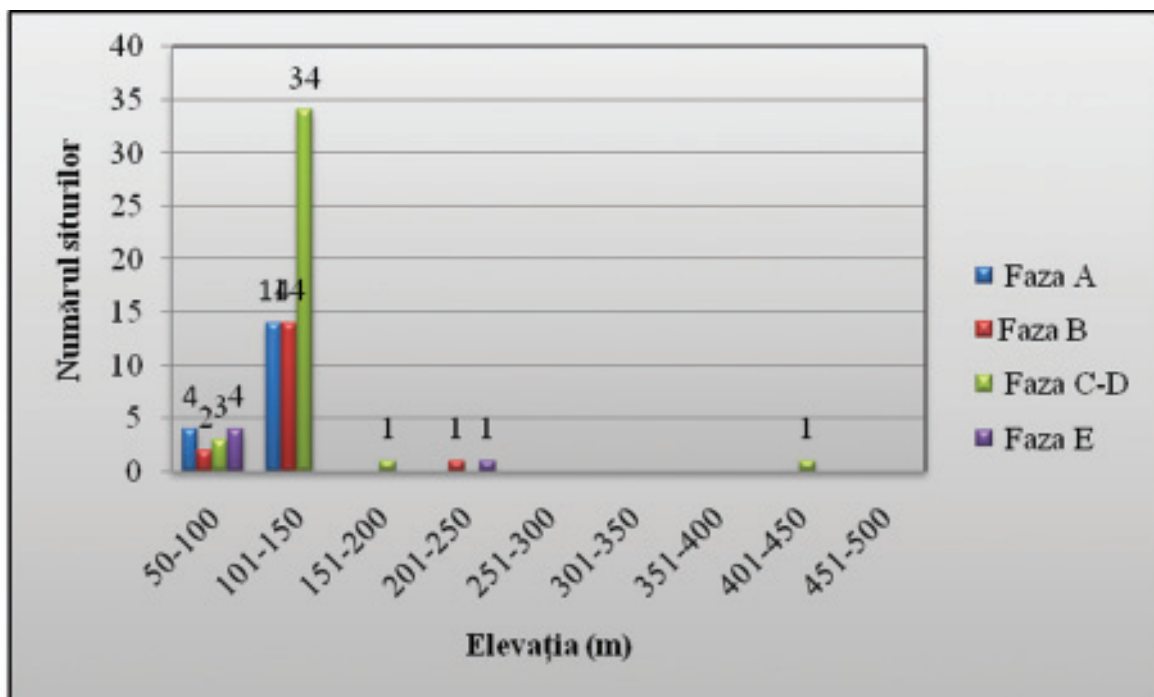

Fig. VI. Distribuția siturilor culturii Baden în funcție de altitudinea absolută
Baden Site Distribution based on Elevation above Sea Level.

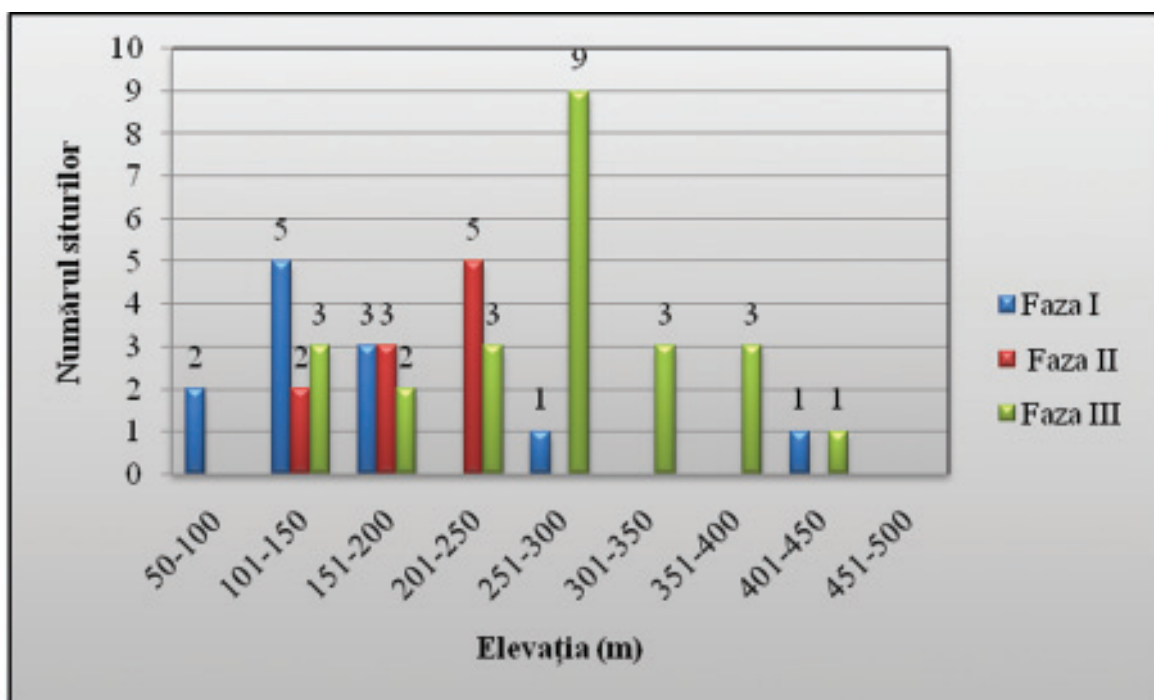

Fig. VII. Distribuția siturilor culturii Coțofeni în funcție de altitudinea absolută
Coțofeni Site Distribution based on Elevation above Sea Level.

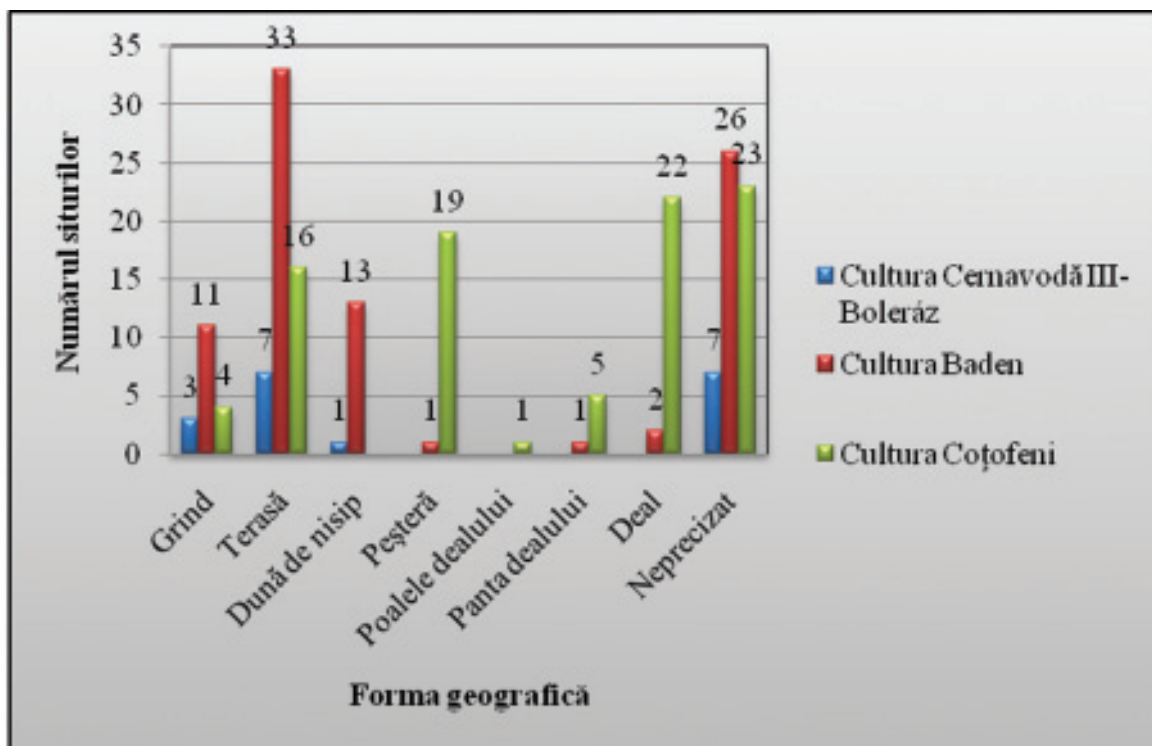

Fig. VIII. Distribuția siturilor finalului epocii cuprului în funcție de formele geografice
Late Copper Age Site Distribution based on Topographical Location.

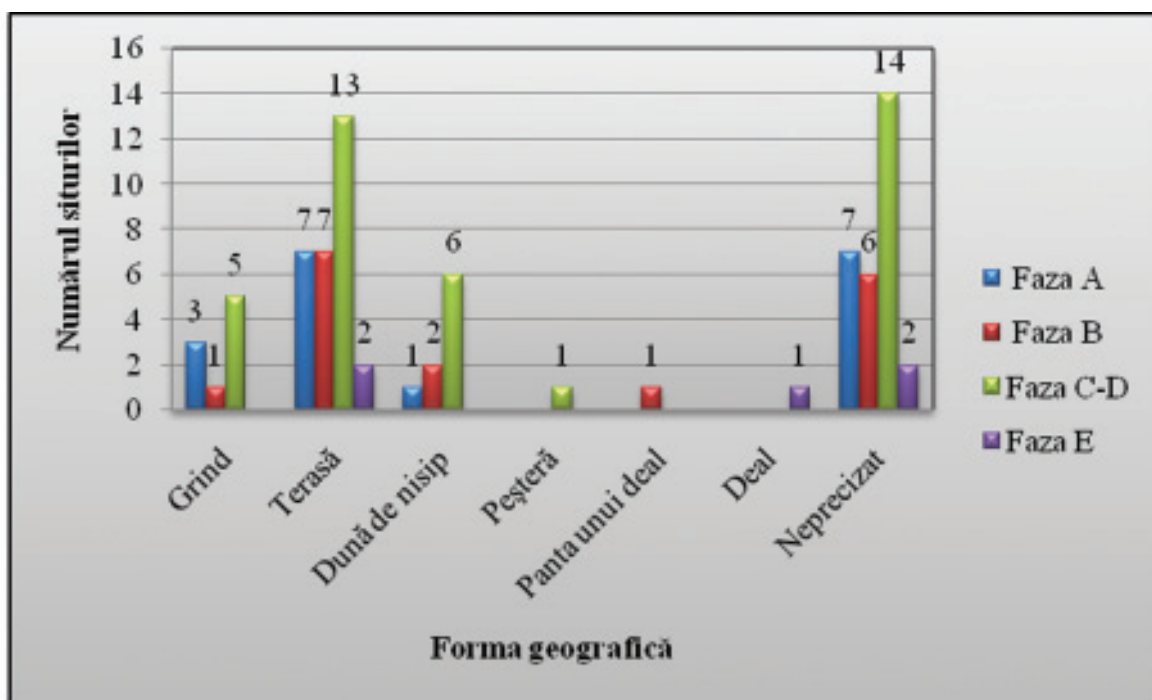

Fig. IX. Distribuția siturilor culturilor Baden în funcție de formele geografice
Baden Site Distribution based on Topographical Location.

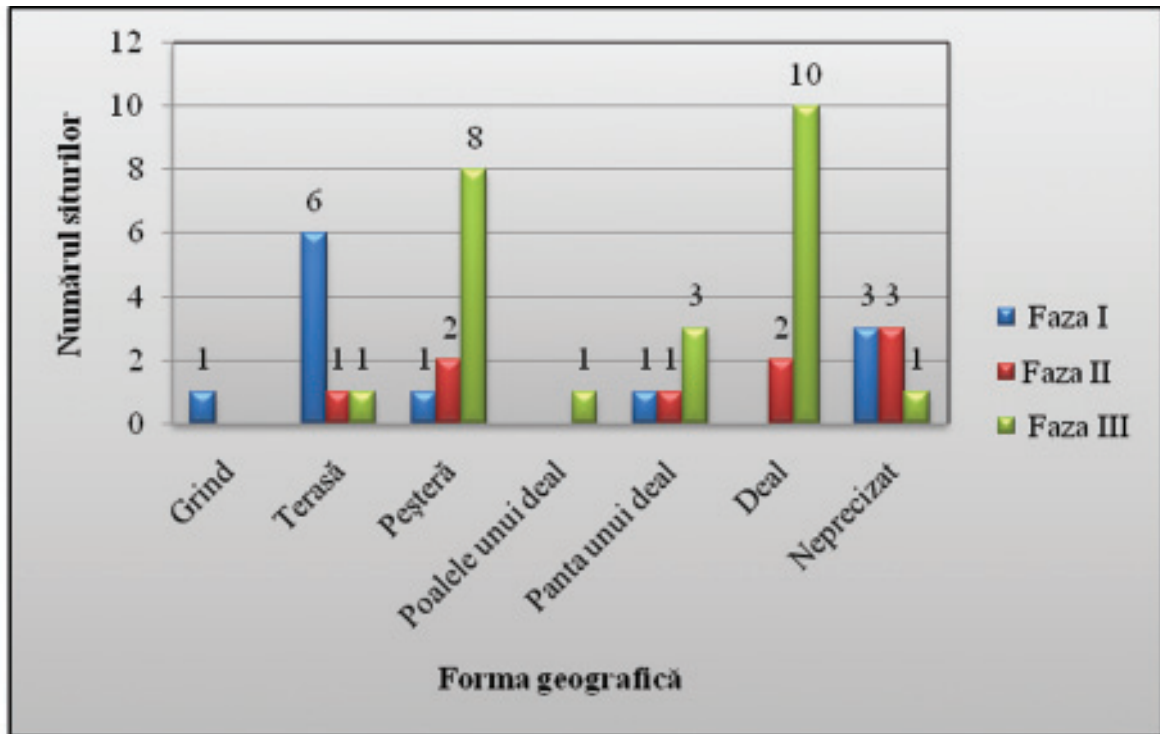
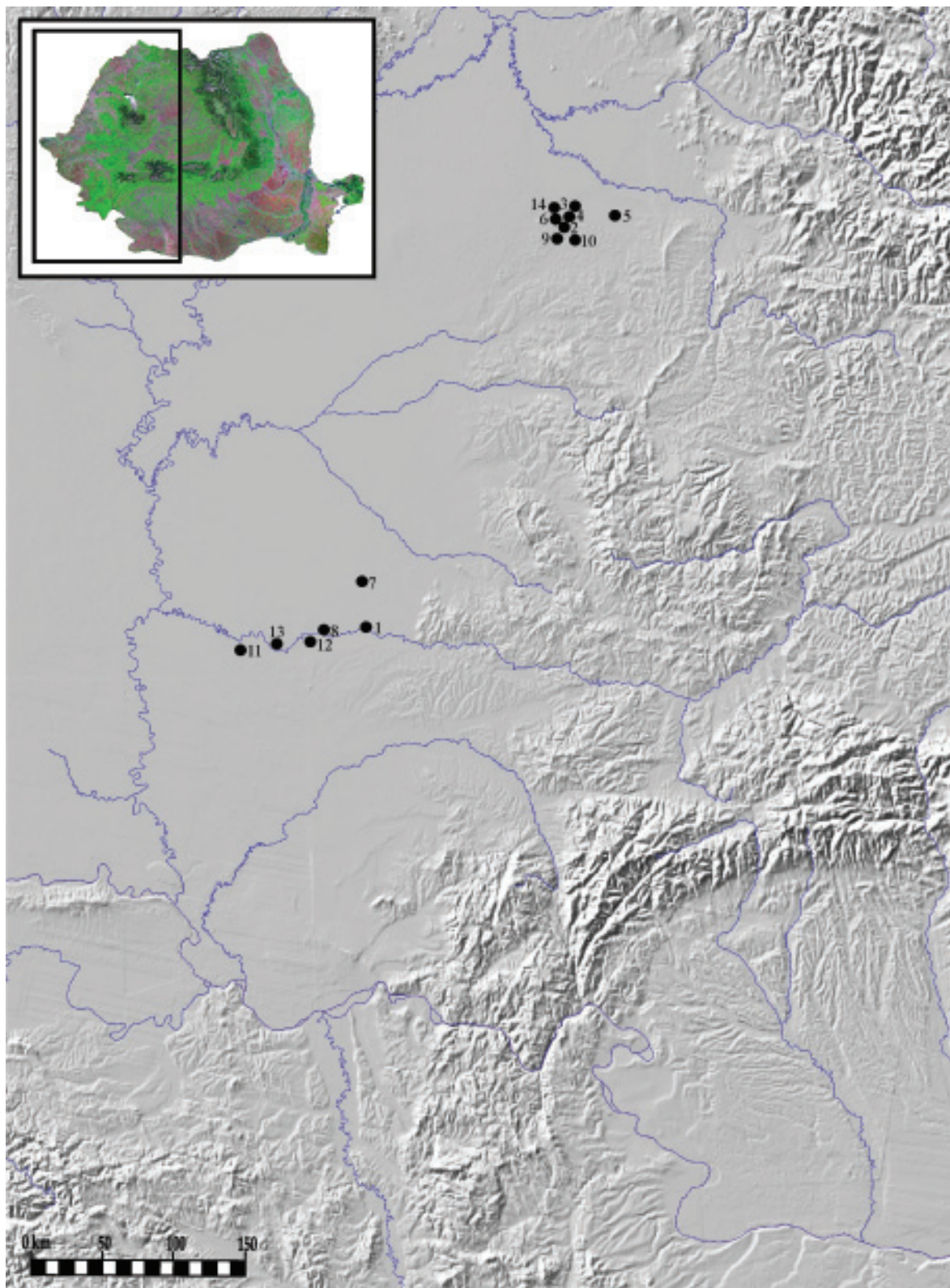
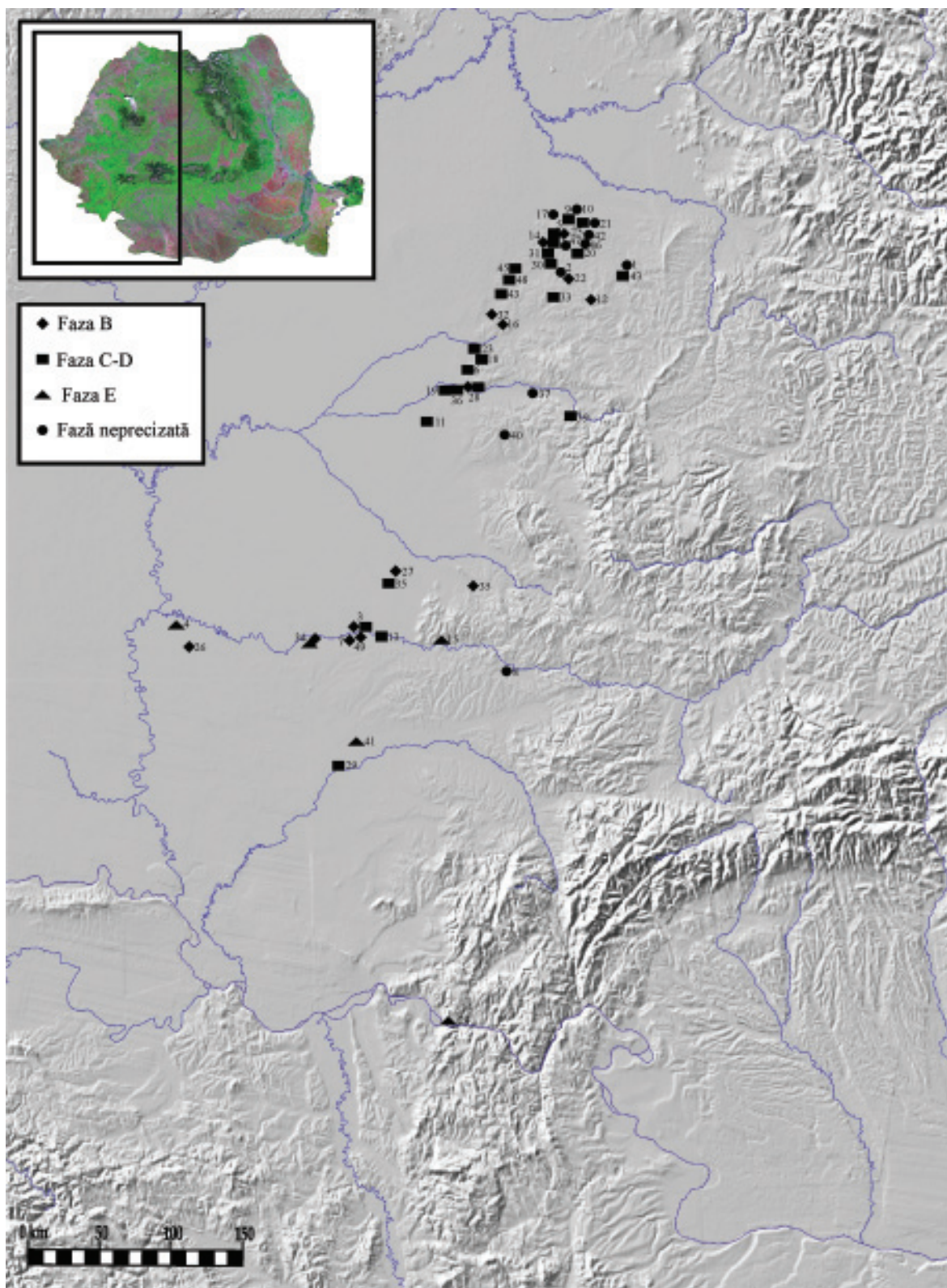

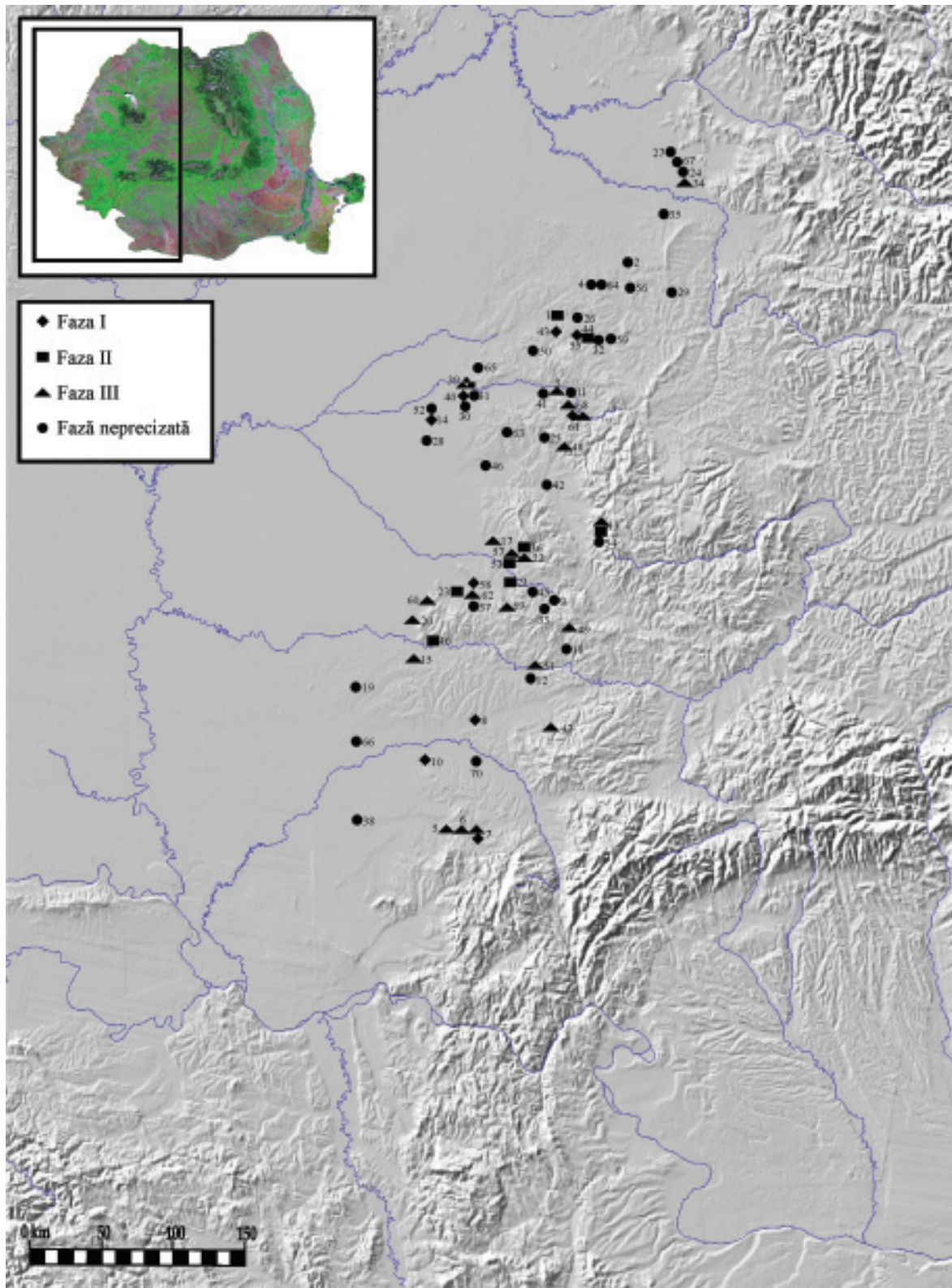
Fig. X. Distribuția siturilor culturii Coțofeni în funcție de formele geografice
Coțofeni Site Distribution based on Topographical Location.

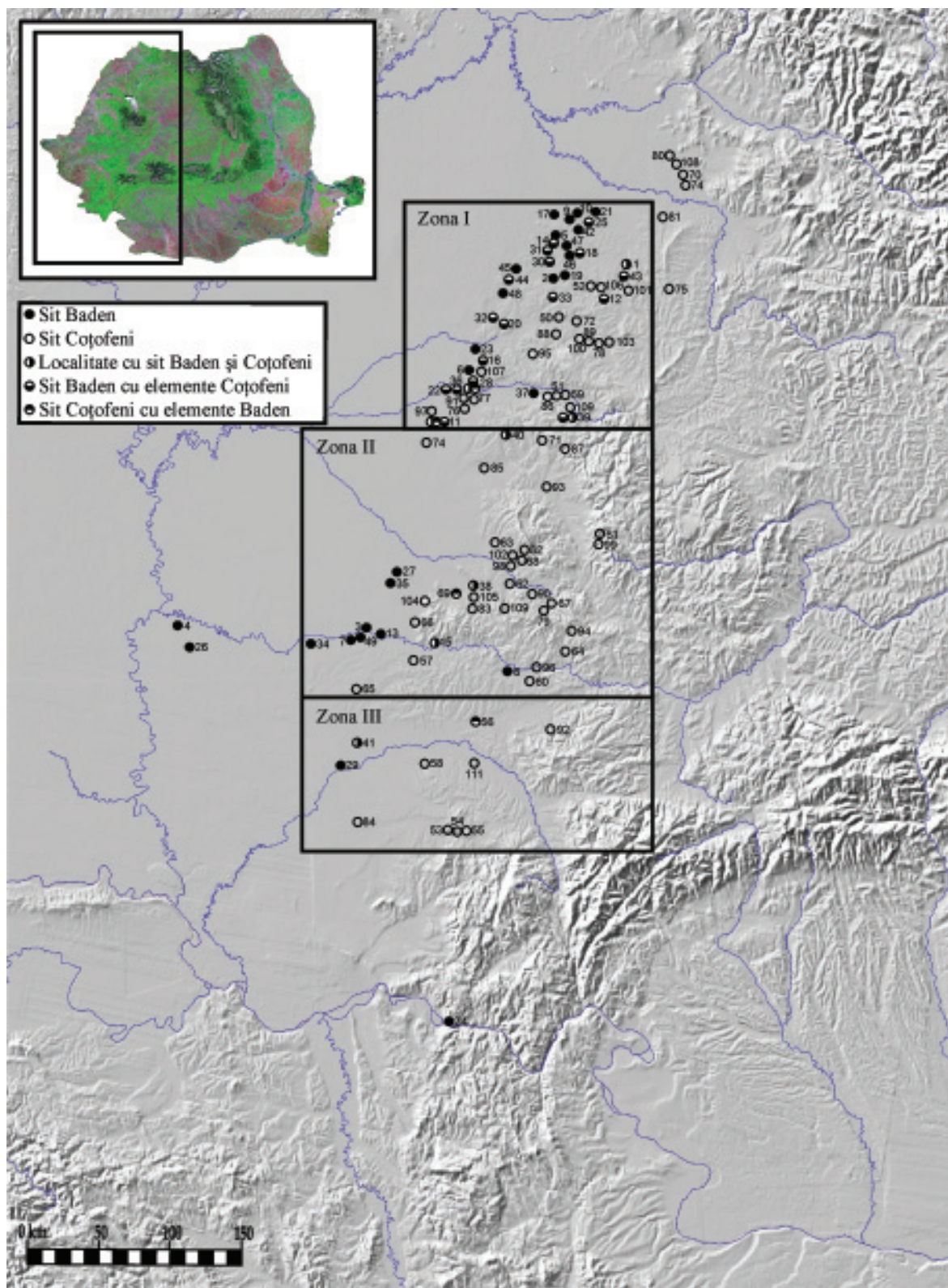
Harta I. Distribuția siturilor culturii Cernavodă III-Boleráz din Câmpia de Vest
Map I. Map of Cernavodă III-Boleráz Sites from The Western Romanian Plain.

Harta II. Distribuția siturilor culturii Baden din Câmpia de Vest
Map II. Map of Baden Sites from the Western Romanian Plain.

Harta III. Distribuția siturilor culturii Coțofeni din Câmpia de Vest
Map III. Map of Coțofeni Sites from the Western Romanian Plain.

Harta IV. Distribuția siturilor culturii Baden și Coțofeni din Câmpia de Vest
Map IV. Map of Baden and Coțofeni Sites from the Western Romanian Plain.